

PYYTEETÖNTÄ AUTTAMISTA, HENKILÖKOHTAISTA HYÖTYÄ JA
PERSOONATONTA YSTÄVYYTTÄ – Vapaaehtoistyön motiivit
kolmannen sektorin auttamistyössä

EERO-TAPANI HYNYNEN

Tampereen yliopisto

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

Sosiaalityön Pro gradu -tutkielma, Pori

Toukokuu 2015

Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

HYYNEN, EERO-TAPANI: Pyyteetöntä auttamista, henkilökohtaista hyötyä ja persoonatonta ystävyyttä –
Vapaaehtoistyön motiivit kolmannen sektorin auttamistyössä

Pro gradu –tutkielma, 61 s., 4 liites.

Ohjaaja: Tuija Eronen

Toukokuu 2015

Tarkastelen tutkielmassani kolmannen sektorin auttamistyötä tekevien vapaaehtoistyöntekijöiden motivaatiota. Pysin selvittämään, mitkä tekijät saavat henkilön osallistumaan vapaaehtoistoimintaan ja jatkamaan sen parissa. Aluksi esittelen keskeiset vapaaehtoisten motivaatiota selittävät teoriat ja pohdin niiden keskinäistä suhdetta. Sen jälkeen kuvaan tutkimusprosessia ja esittelen keräämäni haastatteluaineiston sekä siinä esiintyvät erilaiset motiivien kuvaukset. Tarkastelen aineistoa syvällisemmin esittelemieni teorioiden kautta ja lopuksi esitän johtopäätökseni siitä, mitkä tekijät ovat vapaaehtoisten motivaation taustalla, miten ne tulee huomioida vapaaehtoisten rekrytoinnissa ja toiminnan organisoinnissa, sekä totean jatkotutkimuksen tarpeen.

Tutkimukseni aineiston muodostavat 10 Kaarinan vapaaehtoistoiminnan keskus Paletin vapaaehtoisen haastattelua. Haastattelut on toteutettu puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Aineisto on litteroitu ja olen käyttänyt sen tarkasteluun soveltuvaa analyysiohjelmaa. Tutkimukseni lähtökohta on narratiivinen ja konstruktivistinen: lähestyn aineistoa kokoelmana kertomuksia, jotka kuvaavat reaali maailman sijaan haastateltujen kokemusmaailmaa. Käyttämäni tutkimusmenetelmä on sisällönanalyysi ja olen luokitellut aineiston teorialähtöisesti.

Keskeinen tutkimustulokseni on se, että vapaaehtoisten kertomuksissa individualistiset motiivit esiintyvät useammin kuin altruistiset tai solidaariset motiivit. Toisaalta eri motiivit eivät ole toisensa poissulkevia ja esiintyvät usein samanaikaisesti. Individualististen motiivien kirjo on laaja, ja funktionaalinen motivaatioteoria hyvä työkalu niiden jäsentämiseen. Individualistisista motiiveista haastatelluille tärkein on toimiminen henkilökohtaisten arvojen mukaisesti. Teoria dereifikaatiokokemuksen mahdollisuudesta vapaaehtoistoiminnan motiivina saa vahvistusta aineistosta, mutta yksikään haastateltu ei kuvaa tietoista pyrkimystä siihen.

Tutkimukseni perusteella vapaaehtoistoiminta edustaa vapaaehtoisille ensisijaisesti omien arvojen mukaista yhteisöllistä toimintaa, joka lisää heidän henkilökohtaista hyvinvointiaan. Vapaaehtoisia rekrytoidessa tulee näin ollen korostaa vapaaehtoiselle itselleen osallistumisesta koituvaa hyötyä. Tutkimukseni ei ole yleistettävissä koskemaan vapaaehtoisia yleisesti. Siksi vapaaehtoisten motivaatiota tulee tutkia myös laajoja kyselyaineistoja hyödyntävän tilastollisen analyysin avulla.

Avainsanat: Vapaaehtoistoiminta, vapaaehtoistyö, motivaatio, altruismi, individualismi, solidaarisuus, dereifikaatio.

University of Tampere
School of Social Sciences and Humanities

HYYNEN, EERO-TAPANI: Unselfish aid, personal gain and impersonal friendship – Motives of volunteer work in third sector gratuity care

Master's Thesis, 61 pages., 4 appendix pages.

Social Work

Supervisor: Tuija Eronen

May 2015

In this Thesis I survey the motivation of volunteers who are engaged in third sector gratuity care. My aim is to examine the factors that cause a person to take part in volunteer work and continue volunteering. I begin by presenting the essential theories that explain volunteer motivation and considering their mutual relations. I proceed to describe my research process, and to represent my research material together with the depictions of motives that it contains. I further analyse the research material through the aforementioned theories and draw my conclusions on the factor behind the volunteer motivation, and the way they are to be acknowledged in recruiting volunteers and organizing the volunteer action. Finally I describe the need for future research.

My research material consists of 10 interviews of the volunteers of City of Kaarina Centre of Volunteer Action Paletti. The interviews have been conducted as semi-structured thematic interviews. The research material has been transcribed and I have used an appropriate software for analysis. I have used the narrative research practice as basis for my research and taken a constructivist point of view: I approach the research material like it's a collection of narratives that describe, instead of the real world, the world experienced by interviewees. My method is content analysis, in which I use a theory-grounded classification.

My essential result is, that the individual motives are more common in the narratives of the interviewees, than altruistic or solidary motives. However, the different motives are not exclusive, and they often occur simultaneously. The multitude of individualistic motives is wide, and the functional theory of motivation is an advisable tool to be used to classify them. The most important individualistic motive for the interviewees is the possibility to act according to one's personal values. The theory that sees the possibility of experiencing dereification as a motive for volunteer action is reaffirmed in analysis, but none of the interviewees describes an aware aspiration for it.

In the light of my research, the volunteer action foremost represents, for the volunteers, a communal action, that is in-line with their personal beliefs and enhances their personal well-being. When recruiting new volunteers it is advisable to emphasize what the volunteer gains through participation. It's not possible to generalize my research to conclude volunteers in general. Therefore the volunteer motivation must be studied by means of qualitative analysis based on large survey data.

Keywords: Volunteer action, Volunteer work, motivation, altruism, individualism, solidarity, dereification

1	JOHDANTO	3
2	VAPAAEHTOISTYÖ JA VAPAAEHTOISTEN MOTIVAATIO AIEMMAN TUTKIMUKSEN VALOSSA	6
2.1	Vapaaehtoistyö ja vapaaehtoistoiminta	6
2.2	Vapaaehtoisten motivaation tutkimus	8
2.3	Altruistinen motiivi vapaaehtoistyössä.....	10
2.4	Individualistiset motiivit vapaaehtoistyössä.....	12
2.5	Solidaarisuus vapaaehtoistyön motiivina	14
2.6	Funktionaalinen motivaatioteoria	16
2.7	Motivaation 8-tahokas – malli	18
2.8	Dereifikaatio vapaaehtoistyön motiivina.....	21
2.9	Yhteenvedoa motivaatioista.....	23
3	VASTOINKÄYMISET VOIMAVARAKSI – HANKE JA VAPAAEHTOISTOIMINNAN KESKUS PALETTI	24
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	27
4.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite	27
4.2	Metodit ja menetelmä.....	27
4.3	Aineiston hankinta.....	31
4.4	Aineiston analyysi	32
4.5	Arvot ja maailmankatsomus aineistossa	34
4.6	Tutkimusetiikka.....	35
5	VAPAAEHTOISTEN MOTIIVIT	38
5.1	Altruismi vapaaehtoistoiminnan motiivina	38
5.2	Individualistiset motiivit vapaaehtoistyössä.....	39
5.3	Vapaaehtoisuus solidaarisuuden ilmentäjänä.....	41
5.4	Funktionaaliset motiivit vapaaehtoistoiminnassa	42
5.4.1	Arvot	42
5.4.2	Kehittyminen ja ymmärtäminen.....	43
5.4.3	Yhteisöllisyys.....	44
5.4.4	Suojaavuus.....	44
5.4.5	Ura	45
5.5	Dereifikaatiokokemus vapaaehtoistoiminnan motiivina	45
5.6	Vapaaehtoisten arvot ja maailmankatsomus	48
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	50
6.1	Tutkimuksen yhteenvedo ja keskeiset johtopäätökset.....	50
6.2	Tulosten soveltaminen käytännössä ja jatkotutkimuksen tarve.....	55
7	LÄHTEET	59

Taulukot

Taulukko 1. Altruistiset, individualistiset ja solidaariset motiivit	33
Taulukko 2. Funktionalistiset motiivit.....	34
Taulukko 3. Sosiaalisten representaatioiden teoria.....	34
Taulukko 4. Arvot ja maailmankatsomus.....	35

Kuviot

Kuvio 1. Altruismi altruistin näkökulmasta (Pessi & Saari 2008).	11
Kuvio 2. Motivaation 8-tahokas (Yeung 2004).....	20

Liitteet

Liite 1. Tutkimuslupa-anomus ja tutkimuslupa

Liite 2. Haastattelurunko

1 JOHDANTO

Suomalainen hyvinvointivaltio on 1940-luvulta lähtien rakentunut vahvan julkisen sektorin ympärille. Sen keskeisiä piirteitä ovat olleet kaikkia vakituisesti maassa asuvia koskeva sosiaalivakuutus, julkisen säätelyn alainen työeläke- ja ansioturvajärjestelmä sekä julkinen palvelutuotanto, jossa kunnat ovat olleet merkittävien toimijana. Perheen, suvun ja muiden luonnollisten yhteisöjen rooli taloudellisen turvan ja psykososiaalisen tuen antajina on ollut pieni. Evankelis-luterilaisella kirkolla, seurakuntien harjoittamalla diakoniatyöllä ja kristillisillä hyväntekeväisyysjärjestöillä on ollut oma roolinsa julkisen palvelujärjestelmän laidoilla – ne ovat paikanneet kuntien hyvinvointipalvelujen puutteita sekä tukeneet taloudellisesti niitä, joita kuntien myöntämä toimeentulotuki ei ole tavoittanut tai joiden tarpeisiin se ei ole riittänyt. Seurakunnat ovat myös järjestäneet tukea ja toimintaa erityisryhmille, kuten iäkkäille, lapsiperheille ja päihteidenkäyttäjille. Anglo-amerikkalaiseen kulttuuriin kuuluvat hyväntekeväisyysjärjestöt eivät ole muodostuneet Suomessa merkittäviksi toimijoiksi. Toisaalta mm. Lions Club toimii lähes jokaisella paikkakunnalla ja sen lapsi- ja nuorisotyöhön kohdistamaa taloudellista tukea ei ole syytä vähätellä.

Eräät pitkään toimineet järjestöt ja yhdistykset ovat saavuttaneet puolivirallisen aseman julkisen sektorin yhteistyökumppaneina. Niitä kuullaan säännöllisesti asiantuntijoina, ja ne myös tuottavat hyvinvointipalveluja, joita julkinen sektori tilaa. Muun muassa Suomen punainen risti, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Pelastakaa Lapset ry., Suomen mielenterveysseura ja useat potilasjärjestöt ovat kolmannen sektorin toimijoita, joilla on merkittävä rooli palveluiden tuottajana joko maanlaajuisesti tai paikallisesti. Vaikka niillä on palkattua henkilökuntaa, perustuu valtaosa niiden toiminnasta vapaaehtoistyöhön. Osalla järjestöistä ja yhdistyksistä on koulutusta vapaaehtoisille, mutta erityisesti pienemmät toimijat luottavat vapaaehtoisten muualla hankkimaan osaamiseen ja kokemukseen.

Vapaaehtoistyö ja vapaaehtoistoiminta ovat olleet aina osa suomalaista kulttuuria, mutta hyvinvointipalveluiden tuottaminen vapaaehtoisvoimin on ollut vähäistä vahvan julkisen sektorin vuoksi. Suomalainen vapaaehtoistyö on ollut mm. sukulaisille ja naapureille annettavaa talkooapua, toimintaa urheiluseuroissa, vapaa-palokunnissa ja asukas- tai paikallisyhdistyksissä.

Kansalaisyhteiskunta on Suomessa vahva ja sitä osoittaa myös monipuolinen yhdistyskenttä. Yhdistykset ovatkin keskeinen vapaaehtoistyön organisoijataho Suomessa. (Yeung 2002).

1990-luvun taloudellinen lama ja siihen liittyneet julkisen sektorin sopeuttamistoimenpiteet heikensivät kunnallisten hyvinvointipalveluiden toimintaedellytyksiä ja sosiaalivakuutukseen perustuvan taloudellisen tuen ostovoimaa. Ne myös rajasivat palvelujen saatavuutta samanaikaisesti tukien ja palvelujen tarvisijoiden määrän kasvaessa. Kansalaisyhteiskunta heräsi vastaamaan tähän haasteeseen, ja julkinen sektori hyväksyi tämän järjestöjen ja yhdistysten kautta kanavoituneen epävirallisen avun osaksi tarjoamaansa hyvinvointipalvelujen kokonaisuutta. 2000-luvulla poliittisessa päätöksenteossa on puolestaan suosittu tietoisesti kolmatta sektoria ja yrityksiä hyvinvointipalvelujen tuottajina. Julkiselle järjestelmälle ei ole hyvänkään taloustilanteen vallitessa haluttu palauttaa sen aiempaa ”monopoliasemaa” vaan se on ohjattu tekemään yhteistyötä kolmannen sektorin ja kaupallisten toimijoiden kanssa. Kunnallisan alan kehittämissäätiön tuoreessa julkaisussa Syrjäytynyt ihminen ja kunta (Isola & Turunen & Hänninen & Karjalainen & Hiilamo 2015) todetaan, että kuntien tulisi panostaa entistä enemmän omaehtoiseen toimintaan ja tekemiseen, vapaaehtoistyöhön, työllistämiseen, palkkasuhteisiin ja sosiaalisiin yrityksiin, jotta aikaisempaa useammalla olisi mahdollisuus osoittaa osaamistaan, kokea yhteiskunnallista vastavuoroisuutta ja vahvistaa tulevaisuuden suunnitelmiaan.

Oma mielenkiintoni vapaaehtoistyöhön on syntynyt kolmannen sektorin tuottamien hyvinvointipalveluiden kautta. Olen työskennellyt kunnallisissa sosiaali- ja terveystaloudissa lähes kymmenen vuoden ajan ja tehnyt yhteistyötä eri järjestöjen kanssa mm. maahanmuuttajien sekä päihde- ja mielenterveyskuntoutujien tarvitsemien tukitoimien ja palvelujen järjestämisessä. Työssäni olen nähnyt, miten vapaaehtoisten työ lisää merkittävästi tuettavien hyvinvointia ja kuinka tärkeä sen rooli on ammattilaisten antaman tuen täydentäjänä. Ajatus tämän tutkimuksen tekemiseen syntyi miettiessäni sitä, mikä saa henkilön antamaan oman, joskus huomattavan suuren, työpanoksensa vastikkeetta muiden käyttöön.

Aiemman tutkimuksen perusteella vapaaehtoistoimintaan osallistumiseen taustalla on usein halu toimia muita hyödyttävällä tavalla, *altruismi*. Toisaalta monissa vapaaehtoistoiminnan muodoissa vapaaehtoistyö on työskentelyä yhteisen hyvän eteen ja ihmisten keskeinen

solidaarisuus toiminnan keskeinen motiivi. Henkilö voi toimia vapaaehtoisena myös saadakseen henkilökohtaista hyötyä, jolloin vapaaehtoistoiminta on hänelle esimerkiksi mahdollisuus oppia uusia tietoja ja taitoja tai luoda ystävyyssuhteita. Vaikka vapaaehtoistoiminta hyödyttää aina kohdettaan, voidaan toiminnan katsoa olevan *individualistisesti* motivoitunutta silloin, kun vapaaehtoiselle koitua hyöty on hänelle ensisijainen syy osallistua toimintaan. Vapaaehtoistojen motiiveja on lähestytty myös muilla tavoin. Lisäksi on havaittu, etteivät eri motiivit ole toisensa poissulkevia, vaan ne voivat esiintyä myös samanaikaisesti.

Aloittaessani pro gradu – tutkielmani laatimista olin Kaarinan kaupungin Hyvinvointipalvelujen toisena edustajana Vastoinkäymiset voimavaraksi – hankkeen ohjausryhmässä, ja edustin siinä maahanmuuttajien kotouttamispalvelujen näkökulmaa. Hankkeen tarkoituksena oli luoda Kaarinaan vapaaehtoistoiminnan keskus, joka mm. kouluttaa vapaaehtoistyöntekijöitä eri yhdistysten tarpeisiin sekä järjestää vapaaehtoistyöntekijöille työnohjausta ja virkistytymistä. Vapaaehtoistoiminnan keskus Paletti perustettiin vuonna 2013 ja se toimi aktiivisesti vuoden 2014 loppuun saakka, jolloin ulkopuolinen rahoitus päättyi. Tällä hetkellä toiminta jatkuu aiempia vuosia suppeampana ja niukemmin resurssein. Mikäli sen rahoitukseen löydetään ratkaisu, tulee toiminta jatkumaan vuoden 2016 alusta alkuperäisessä laajuudessaan. (Vastoinkäymiset voimavaraksi 2014).

Valitsin vapaaehtoisten motivaatiota koskevan tutkimukseni kohteeksi Vastoinkäymiset voimavaraksi – hankkeen ja Vapaaehtoistoiminnan keskus Paletin vapaaehtoiset. He ovat hyvinvointipalvelujen auttamistyötä tekevä joukko koulutettuja vapaaehtoisia, joiden tehtävät ovat monipuolisia ja haastavia. Vapaaehtoisten joukossa on eri-ikäisiä ja taustoiltaan erilaisia henkilöitä, eikä Paletin toiminnalla ei ole yhteistä ideologista tai uskonnollista lähtökohtaa. Siksi on perusteltua olettaa, että Paletin vapaaehtoisten kokemukset siitä, minkä vuoksi he henkilökohtaisesti ovat lähteneet vapaaehtoistoimintaan mukaan tuovat esiin aiemmassa tutkimuksessa löydetyn erilaisten motiivien kirjon.

Tutkimukseni tarkoitus on selvittää, mitkä tekijät saavat henkilön tekemään palkatonta työtä oman lähipiirinsä ulkopuolella tuntemattomien ihmisten tai yhteisön hyväksi, sekä tarkentaa aiemman tutkimuksen luomaa kuvaa vapaaehtoistyötä tekevien henkilöiden motiiveista. Tässä

tutkielmassa esittelen aluksi keskeiset vapaaehtoisten motivaatiota koskevat teoriat ja tarkastelen niitä suhteessa toisiinsa. Sen jälkeen kuvaan, millä tavoin olen toteuttanut tutkimukseni käytännössä, ja kokoan yhteen tutkimukseni tulokset. Tutkielman viimeisissä luvuissa esitän johtopäätökseni, niiden soveltamisen käytännössä sekä jatkotutkimuksen tarpeen.

2 VAPAAEHTOISTYÖ JA VAPAAEHTOISTEN MOTIVAATIO AIEMMAN TUTKIMUKSEN VALOSSA

2.1 Vapaaehtoistyö ja vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminnalle ja vapaaehtoistyölle ei ole olemassa yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Tutkimuksessa käsitteitä käytetään pääosin synonyymeinä. Silloin kun ne erotetaan, ymmärretään vapaaehtoistoiminta vapaaehtoistyötä laajempaa käsitteenä. Vapaaehtoistoiminta nähdään tuolloin kollektiivisena toimintana, joka lähenee palkkatyön sijasta harrastustoimintaa. Eri-laiset harraste- ja urheiluryhmät tai jaettuun kokemukseen perustuvat ryhmät, joissa harrastustoiminnasta poiketen vapaaehtoisen lisäksi hyötyy kolmas osapuoli, voidaan nähdä vapaaehtoistoimintana. Vapaaehtoistyön puolestaan voidaan katsoa sisältävän vapaaehtoistoimintaan enemmän yksilöityjä työtehtäviä ja edellyttävän voimakkaampaa sitoutumista. Vapaaehtoistyö saattaa edellyttää enemmän taitoa tai määrättyä koulutusta, ja se voi olla vapaaehtoistoimintaa tiukemmin organisoitu julkisen palvelujärjestelmän yhteyteen. Vapaaehtoistoiminta voidaan nähdä vapaaehtoistyötä vapaamuotoisempana ja sitä enemmän sosiaaliseen pääomaan perustuvana. (Valliluoto 2014).

Yhdistyneiden kansakuntien vuonna 2001 julkistaman määritelmän mukaan vapaaehtoistyö on *työtä, jota ei tehdä taloudellisen hyödyn saavuttamiseksi, joka tehdään ilman pakkoa omasta tahdosta ja joka hyödyttää yhteiskuntaa* (Oppenheimer 2008; Muzick & Wilson 2004). Oppenheimerin (2008) mukaan määritelmä on käyttökelpoinen, sillä se poissulkee yhteiskunnallisesti haitallisen palkattoman toiminnan kuten terroristijärjestössä toimimisen

vapaaehtoistyön piiristä. Hänen mukaansa määritelmä vastaavasti hyväksyy epämuodollisen auttamistyön esimerkiksi sukulaisten ja ystävien kesken osaksi vapaaehtoistyötä, toisin kuin hänen mainitsemansa näkemykset, joissa vain muodollisesti organisoitu vapaaehtoinen auttaminen katsotaan kuuluvaksi vapaaehtoistoimintaan. Muzick ja Wilson (2004) puolestaan näkevät YK:n määritelmän mahdollistavan myös toiminnan, jossa vapaaehtoiset saavat korvausta osallistumisen aiheuttamista kustannuksista, lukemisen vapaaehtoistyön piiriin, jos korvaus ei ylitä syntyneiden kustannusten määrää. Heidän mukaansa määritelmän mukaista vapaaehtoistyötä on myös toimintaan osallistuminen sosiaalisen paineen tai velvollisuudentunnon vuoksi, mikäli todellista velvollisuutta tai pakkoa osallistumiselle ei ole. Yhteiskunnan hyödyttämisen vaatimus pitää Muzickin ja Wilsonin mukaan sisällään myös tilanteet, joissa hyöty koituu tuntemattomien sijasta auttajan lähipiirille tai abstraktioille kuten *ympäristölle* tai *taiteelle*. (Oppenheimer 2008, Muzick & Wilson 2004).

Euroopan parlamentin mietintö vuodelta 2008 määrittelee vapaaehtoistoiminnan seuraavien kriteerien perusteella: 1. *Vapaaehtoistoiminta on palkatonta, eikä sitä tehdä taloudellista palkkiota vastaan.* 2. *Sitä tehdään omasta vapaasta tahdosta.* 3. *Se hyödyttää kolmatta osapuolta perheen ja ystäväpiirin ulkopuolella.* 4. *Se on kaikille avointa* (Valliluoto 2014). Euroopan parlamentin määritelmä vaikuttaa YK:n määritelmää (Oppenheimer 2008; Musick & Wilson 2004) tiukemmalta. Mikäli kolmannen kriteerin mukaisen kolmannen osapuolen edellytetään olevan yksi tai useampi henkilön lähipiirin ulkopuolinen luonnollinen henkilö, jää suuri osa epämuodollisesta auttamisesta vapaaehtoistyön määritelmän ulkopuolelle, samoin esimerkiksi kulttuurin tai perinteen hyväksi tehtävä työ. Neljäs kriteeri puolestaan rajaa esimerkiksi osan sosiaali- ja terveysalan järjestöjen tekemästä vapaaehtoistoiminnasta ja vapaapalokuntatyön pois vapaaehtoistoiminnan piiristä – osallistuminen toimintaan ei ole kaikille avointa, vaan toimijoilta edellytetään koulutuksen suorittamista ennen osallistumista.

Omassa tutkimuksessani olen päätenyt käyttämään vapaaehtoistoimintaa ja vapaaehtoistyötä saman sisältöisinä käsitteinä kuten suurin osa aikaisemmasta tutkimuksesta (Esim. Pessi & Saari 2008; Marjovuori 2014). Olen käyttänyt alkuperäisten lähteiden mukaista ilmaisua sekä kirjallisuudessa että haastatteluissa. Kuvattessani Vapaaehtoistoiminnan keskus Paletin toimintaa,

olen käyttänyt heidän käyttämäänsä käsitettä vapaaehtoistoiminta. Englanninkielisen kirjallisuuden termit olen suomentanut seuraavasti: volunteering = vapaaehtoisuus, volunteer work = vapaaehtoistyö ja volunteer action = vapaaehtoistoiminta.

2.2 Vapaaehtoisten motivaation tutkimus

Vapaaehtoistyö ei ole uusi tutkimuskohde sen enempää Suomessa kuin kansainvälisesti. Kotimaista vapaaehtoistyön tutkimusta on tehty paljon 1990-luvulta lähtien ja siinä keskeisessä asemassa ovat Anne Birgitta Pessin (os. Yeung) monipuoliset julkaisut. Pessin lisäksi tutkimusta ovat tehneet mm. Marianne Nylund ja Juho Saari. (Esim. Yeung 2000; Nylund 2000; Pessi & Saari 2008). Uusinta tutkimusta edustaa Ari Marjovuon (2014) väitöskirja.

Kansainvälisesti vapaaehtoistyötä on tutkittu lähinnä angloamerikkalaisessa kulttuuriympäristössä, jossa vapaaehtoistyöllä hyvinvointipalveluissa ja hyväntekeväisyystoiminnassa on pitkä perinne (Esim. Musick & Wilson 2007; Oppenheimer 2008). Perusteos, johon suurin osa myöhemmästä kirjallisuudesta viittaa on Robert Wuthnown *Acts of Compassion – Caring for Others and Helping Ourselves* (1993). Vapaaehtoisten motiiveja on tutkittu sosiaalipsykologian näkökulmasta, ja Gil E. Claryn johtama tutkimusryhmä on luonut Volunteer Functions Inventory (VFI) – nimisen mallin vapaaehtoisten motiivien kuvaamiseen (Clary ym. 1998). Mallia on sovellettu tutkimuksessa 2000-luvulla (Esim. Nylund 2000; Musick & Wilson 2007).

Evankelis-luterilaisen kirkon piirissä on tutkittu auttamishalua, altruismia ja vapaaehtoisuutta (Yeung 2004; Saari & Kainulainen & Yeung 2005) ja tämä tutkimusperinne on vaikuttanut myös muuhun tutkimukseen (Pessi & Saari 2008). Ihmisten auttamishalua ja motiiveja on edellä mainituissa tutkimuksissa tarkasteltu tilastojen ja kyselytutkimusten avulla, ja niiden perusteella sekä vapaaehtoistoimintaan että auttamiseen motivoi *altruismi*, toisen hyvinvoinnin huomioon ottava toiminta. Altruismia on tutkimusten valossa useaa eri lajia: voidaan erottaa täysin pyyteetön, *herooinen altruismi* sekä esim. altruistinen toiminta, joka on pakotettua tai jonka voidaan katsoa olevan strategisesti henkilön oman hyvinvoinnin kannalta edullista (Pessi & Saari 2008.) Henkilö voi toimia altruistisesti mm. auttamisen halusta, velvollisuudesta,

uskonnollisen vakaumuksen tai odotettavissa olevan vastavuoroisuuden vuoksi (Pessi & Saari 2008, 74 – 75).

Osa vapaaehtoistyön motiiveja käsittelevästä tutkimuksesta osoittaa esiin sen, että vapaaehtoistyöhön lähtevälle henkilölle on myös muita tärkeitä vaikuttimia kuin halu toimia muut ihmiset huomioon ottaen. (Musick & Wilson 2007; Nylund 2002; Yeung 2004). Henkilö voi lähteä vapaaehtoistyöhön esimerkiksi siksi, että hän kokee *työn itsessään arvokkaana*, hänen on *mahdollista kehittää omaa osaamistaan* vapaaehtoistyön kautta, vapaaehtoistyön tekeminen *vahvistaa hänen itsetuntoaan* tai *tekee elämän muulla tavoin mielekkääksi*, vapaaehtoistyö lisää hänen *arvostustaan yhteisössä* tai *parantaa hänen työnsaanti/uramahdollisuuksiaan* (Nylund 2002, 122 – 130.) Erotukseksi altruistisista motiiveista kutsun näitä motiiveja tutkimuksessani individualistisiksi, henkilön omasta edusta nouseviksi motiiveiksi.

Tuore suomalainen tutkimus (Laitinen & Pessi 2011) nostaa mahdolliseksi vapaaehtoistyöhön motivoivaksi tekijäksi *solidaarisuuden*. Solidaarisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä yksilön yhteyttä muihin yhteisön jäseniin. Vapaaehtoistyön motiivina solidaarisuus poikkeaa altruismista siinä, että auttaja kokee itsensä ja avun saajan saman yhteisön jäseneksi: Hän ei auta toista henkilöä tämän hyvinvoinnin lähtökohdista tai edistääkseen omaa etuaan, vaan edistääkseen yhteistä, jaettua etua. (Laitinen & Pessi 2011).

Uusin näkökulma vapaaehtoistyön motiiveihin on näkemys vapaaehtoistyöstä *dereifikaatiokokemuksen* mahdollistajana (Marjovuo 2014). Ajatuksen taustalla on sosiaalisten representaatioiden teoria. Sen mukaan sosiaalinen todellisuus, jossa elämme, on *reifikaalinen*, esineellistynyt, negatiivinen ja ensisijaisesti organisaatioiden ja hierarkioiden todellisuus, jossa eläminen aiheuttaa turhautumista ja ahdistusta. Vapaaehtoistyön sosiaalinen todellisuus puolestaan on *konsensuaalinen* vapauden ja kohtaamisen todellisuus, jossa toimimalla henkilö voi kokea vapautumista reifisen todellisuuden rajoitteista. (Marjovuo 2014).

2.3 Altruistinen motiivi vapaaehtoistyössä

Altruismilla tarkoitetaan sanan laajimmassa merkityksessä muiden ihmisten edun edistämistä. Käsitteen luojana pidetään valistusfilosofia Auguste Comtea, mutta pyrkimys muiden edun edustamiseen on yhtä vanha kuin ihmiskuntakin. Historiallisena aikana altruismia ja sen eri ilmenemismuotoja ovat käsitelleet filosofit Konfutsesta ja Aristoteleesta lähtien. Länsimaisen kulttuurin etiikka perustuu pitkälle judeokristilliseen uskonnolliseen traditioon. Sen pyhät tekstit ovat korostaneet altruismia periaatteena, jota jokaisen tulee pyrkiä noudattamaan. Kristinuskolle keskeinen eettinen ohjenuora on kultainen sääntö. Moraalifilosofi Kantin kategorinen imperatiivi on sen sekulaari muotoilu. Yksilön toimiminen muiden etu huomioiden ei kuitenkaan välttämättä perustu norminmukaiseen toimintaan. Se voidaan ymmärtää myös sisäisenä tarpeena, jonka taustalla vaikuttavat erilaiset emootiot ja motiivit. Osa luonnontieteilijöistä uskoo, että altruismi on ihmiselle luontainen evoluution myötä kehittynyt taipumus, joka on kehittynyt tarpeesta toimia yhteistyössä muiden kanssa luonnossa selviytymiseksi tai tarpeesta varmistaa oman geeniperimän säilyvyys tukemalla saman geenistön jakavia yksilöitä. Altruismi on myös voinut olla eräs strategia selvitä yksilöiden välisessä kilpailussa. Psykologit puolestaan ovat selittäneet altruistista käyttäytymistä persoonallisuuspiirteillä. Henkilöt, joilla on korkea empatiakyky, ovat muista altruistisempia. On myös mahdollista, että henkilölle on elämänsä aikana muodostunut kognitiivisia rakenteita, jotka ohjaavat altruistiseen käyttäytymiseen. Halu auttaa muita ei synny moraalisen valinnan kautta tai sisäisestä motivaatiosta, vaan henkilö kokee altruistisen toiminnan ainoana mahdollisena vaihtoehtona tilanteissa, joissa siihen on tilaisuus. (Scott & Seglow 2008).

Suomessa altruismia ja sen ilmenemistä vapaaehtoistyössä ovat tutkineet Juho Saari, Sakari Kainulainen ja Anne-Birgitta Pessi. Vuoden 2005 tutkimuksessa (Saari & Kainulainen & Yeung 2005) altruismia tarkasteltiin Suomen evankelisluterilaisen kirkon ja Yhteisvastuukeräyksen tilastoinnin kautta. Vuoden 2008 tutkimus perustui suomalaisten auttamisasenteita ja toimintaa koskevaan laajaan kyselyaineistoon (Pessi & Saari 2008).

Pessin ja Saaren (2008) mukaan altruismi on toiset huomioonottavaa käyttäytymistä. Toimiessaan altruistisesti henkilö luovuttaa toisen henkilöön käyttöönsä hallussaan olevia resursseja kuten rahaa, aikaa, työtä, osaamista tai jopa terveyttä (verenluovutus, elinsiirrot).

Saaren ja Pessin näkemyksen mukaan on olemassa erilaisia altruismien lajeja, jotka erottaa toisistaan altruistille itselleen koituva hyöty. Hyöty voi olla joko konkreettisia uusia resursseja tai emotionaalista tyydytystä. Oheisessa kuviossa (Kuvio 1) on esitetty Saaren ja Pessin tunnistamat yhdeksän altruismien muotoa. Selkeimmin henkilöä itseään hyödyttävää altruismia on *sukulaisten suosiminen*, joka tuottaa hyötyä lyhyellä aikavälillä vastavuoroisen avun ja tunnesiteen, pitkällä aikavälillä esimerkiksi perinnön kautta. Vähiten henkilöä itseään hyödyttää *pyyteetön eli herooinen altruismi*. Sillä tarkoitetaan toimintaa, josta altruisti itse saa sen enempää tyydytystä kuin resurssejakaan. Saaren ja Pessin mukaan osa tutkijoista pitää pyyteetöntä altruismia ainoana altruismien muotona ja selittää heidän teorian mukaiset muut altruismien lajit muilla sosiaalisilla ilmiöillä. (Pessi & Saari 2008).

		<u>Tuottaa resursseja</u>		
		KYLLÄ	EHKÄ	EI
Tuottaa tyydytystä	KYLLÄ	Sukulaisten suosiminen	Hyväntekeväisyyspelit	Filantropia
	EHKÄ	Satunnainen (naapuri)apu	Yhteisöllinen altruismi	Pakotettu altruismi
	EI	Sukupolvien välinen vahva altruismi	Lähiyhteisön auttaminen	Pyyteetön altruismi

Kuvio 1. Altruismi altruistin näkökulmasta (Pessi & Saari 2008).

Osallistuminen vapaaehtoistoimintaan on Pessin ja Saaren (2008) mukaan suomalaisten kolmanneksi suosituin auttamisen muoto. Sitä suosituimpia ovat ainoastaan osallistuminen erilaisiin keräyksiin sekä elintenluovutuskortin allekirjoittaminen, joiden molempien voidaan ajatella olevan vähemmän vaativia tapoja auttaa. Heidän tutkimuksessaan vastaajien oli mahdollista nimetä motiiveja, joiden kokevat vaikuttavat siihen, että he auttavat muita. Tyypillisimpiä kyselyyn vastanneiden motiiveja auttaa olivat *auttaminen on oikein* (80 % vastaajista), *tunnen myötätuntoa* (75 % vastaajista), *auttaminen tuottaa minulle iloa* (67 % vastaajista) ja *toimisin periaatteitani vastaan, jos en auttaisi* (63 % vastaajista). Vähiten tyypillisiä auttamisen motiiveja olivat *auttaminen on minulle elämäntapa* (28 % vastaajista), *autan jotta minua autettaisiin tulevaisuudessa* (27 %) ja *auttajia arvostetaan* (27 %). Vastauksissa oli tilastollisesti merkitseviä eroja ikäryhmien ja sukupuolten välillä. Johtopäätöksensä Pessi ja

Saari esittävät, että *auttamisesta saatava ilo ja tyytyväisyyden tunne* on merkittävä auttamista selittävä tekijä. Toisaalta yli puolet vastanneista koki auttamisen *velvollisuudekseen*. Vajaa puolet vastanneista auttoi muita *saadakseen itse vastavuoroisesti apua* tarvitessaan. Pessin ja Saaren mukaan 25 % vastanneista näkee auttamisen velvollisuutenaan, muttei kytke sitä omaan pitkän aikavälin etuunsa. Heidän voidaan katsoa olevat *pyyteettömästi altruistisia*. (Pessi & Saari 2008, 72 – 78).

2.4 Individualistiset motiivit vapaaehtoistyössä

Yhdysvaltalainen Robert Wuthnow tunnistaa teoksessaan *Acts of Compassion: Caring for Others and Helping Ourselves* (1993) joukon vapaaehtoisia, joille syy auttaa muita on jokin muu kuin halu auttaa tai kokemus auttamisesta velvollisuutena. Hänen esimerkkihenkilöidensä tavoitteena on mm. saada vapaaehtoistoiminnan kautta uusia ystäviä, kuulua lämmينhenkiseen ja tukea tarjoavaan yhteisöön, oppia uusia taitoja, kokea jännitystä, lievittää omaa ahdistusta ja pelkoa. Toisaalta he kuitenkin perustelevat toimintaansa monilla muilla seikoilla, kuten kasvatuksellaan ja vastuuntunnolla, koska kokivat, etteivät heidän individualistiset motiivinsa olleet hyväksyttäviä. Wuthnow näkemyksen mukaan jokainen esimerkkihenkilö kertoi kuvatessaan motivaatiotaan vapaaehtoistyöhön tarinan, jonka motiivien moninaisuus tosiasiallisesti heijasti heidän omaa yksilöllisyyttään (Mt., 18 – 85). Tarkasteltuaan individualismin ja auttamisen suhdetta monipuolisesti, Wuthnow päätyy siihen, että vapaaehtoisena toimivia henkilöitä yhdistää *myötätunto* (compassion). Myötätunnolla hän tarkoittaa henkilön omaksumaa käsitystä siitä, että auttaminen on yhteisön ja yhteiskunnan kannalta merkityksellistä, ja se on syy, joka saa henkilön hakemaan henkilökohtaista tyydytystä ja mielihyvää vapaaehtoistyöstä muiden vapaa-ajan viettämisen tapojen sijaan. (Wuthnow 1993).

Kansainvälisessä tutkimuksessa on olemassa traditio, jossa vapaaehtoistoimintaan osallistumista tarkastellaan *vapaa-ajan viettämisenä* (leisure). Siinä vapaaehtoistyön nähdään muiden ajanvietteiden tavoin ensisijaisesti tuottavan vapaaehtoiselle mielihyvää ja nautintoa. Vapaa-ajan viettämisen näkökulmasta vapaaehtoistoiminta tarjoaa mahdollisuuden *vakavaan* (serious), *rentoon* (casual) ja *projektipohjaiseen* (project based) vapaa-ajanviettoon.

Vakavaa ajanviettoa vapaaehtoistoiminnassa on mm. sitoutuminen yhdistyksen tai järjestön toimihenkilöksi, urheiluvalmentajaksi tai pitkäjänteiseen auttamistyöhön. Sille tyypillistä on ponnistelu ja kehittyminen toiminnan kautta. Usein vapaaehtoiselle koitua siitä mielihyvä syntyy vasta toiminnan päättyessä tai tavoitteiden saavuttamisen kautta. Vapaaehtoistoiminta on olla myös vapaaehtoisen näkökulmasta rentoa vapaa-ajan viettoa. Siinä keskeistä on mielihyvä joka syntyy esimerkiksi keskusteluista muiden kanssa sekä nauttiminen erilaisista kokemuksista ja elämyksistä. Projektipohjainen vapaa-ajanvietto tarkoittaa osallistumista vapaaehtoisena projektien ja tapahtumien järjestämiseen. Projektiin osallistuva vapaaehtoinen kokee mielihyvää uusien ihmisten tapaamisesta ja käyttäessään taitojaan ja luovuuttaan yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Vapaaehtoistoimintaan vapaa-ajan viettämisenä tarkastelevan teorian mukaan vapaaehtoinen osallistuu toimintaan ensisijaisesti ajaakseen omaan etuaan ja on usein välinpitämätön toiminnan yhteiskunnallisista vaikutuksista. (Stebbins 2004).

Myös kotimaisessa tutkimuksessa on havaittu, että individualistiset motiivit vaikuttavat voimakkaasti siihen, että henkilö päättää osallistua vapaaehtoistoimintaan tai jatkaa sen parissa. Marianne Nylund on väitöskirjassaan *Varieties of Mutual Support and Voluntary Action – A Study of Finnish Self-Help Groups and Volunteers* (2000) tutkinut vapaaehtoistoimintaa ja vapaaehtoisuutta useiden eri aineistojen avulla. Vapaaehtoisten motiiveja hän tarkastelee kahden eri kyselyaineiston avulla soveltaen funktionaalista motivaatioteoriaa (Clary ym. 1998; Muzick & Wilson 2007). Ensimmäiseen aineistoon kuului Punaisen Ristin, työttömien yhdistysten ja vapaaehtoistoiminnan keskusten vapaaehtoisia. Sen tarkastelu osoitti, että henkilö voi lähteä vapaaehtoistyöhön esimerkiksi siksi, että hän kokee *työn itsessään arvokkaana*, hänen on *mahdollista kehittää omaa osaamistaan* vapaaehtoistyön kautta, vapaaehtoistyön tekeminen *vahvistaa hänen itsetuntoaan* tai *tekee elämän muulla tavoin mielekkääksi*, vapaaehtoistyö lisää hänen *arvostustaan yhteisössä* tai *parantaa hänen työnsaanti/uramahdollisuuksiaan*. Vastaajilla oli kuitenkin sekä altruistisia että individualistisia motiiveja, eikä vastaajien joukossa ollut puhtaasti individualistisista motiiveista vapaaehtoistoimintaan lähteneitä henkilöitä. Tutkimus myös osoitti nuorten vastaajien olevan jonkin verran vanhempia vastaajia individualistisemmin motivoituneita. (Nylund 2000).

Nylundin toisen aineiston muodostivat 15 – 25 vuotiaat vapaaehtoiset Suomesta, Ruotsista, Norjasta ja Tanskasta. Tarkasteltaessa heidän motivaatioitaan osoittautui, että huolimatta individualististen motiivien korkeasta esiintyvyydestä nuorilla, altruistiset motiivit olivat heillä yhtä voimakkaita kuin muilla ikäryhmillä. Nuorten individualismi näkyi kuitenkin siinä, että he kokivat vanhempia tärkeämmiksi vapaaehtoistyön tarjoamat mahdollisuudet kehittää itseään, saada arvostusta ja viettää aikaa ystävien kanssa. (Nylund 2000).

2.5 Solidaarisuus vapaaehtoistyön motiivina

Solidaarisuudella tarkoitetaan yksilön toimimista yhteisen edun vuoksi. Ero altruismiin ja individualismiin on selkeä: Altruismissa toiminnan motiivi on toisen edun edistäminen, individualismissa oman edun. Solidaarisuus yhdistää motiivina nämä molemmat. Solidaarinen toiminta edistää yhteistä jaettua etua.

Tieteellisessä tutkimuksessa solidaarisuutta on ensimmäisenä tarkastellut Pjotr Kropotkin (1902). Luonnontieteilijänä hän pystyi osoittamaan, että solidaarisuus on eläinkunnassa tyypillinen ilmiö. Eri eläinlajit selkärangattomista lintuihin ja nisäkkäisiin toimivat yhteistyössä varmistaakseen selviytymisensä luonnossa. Kropotkinin mukaan Darwinin evoluutioteoriaa tulkittiin jo hänen aikanaan liian yksipuolisesti. Luonnonvalinta ei yksiselitteisesti merkitse vahvimpien yksilöiden selviytymistä heikompien karsiutuessa, vaan yksilöiden keskinäisen kilpailun lisäksi yhteistyö saman lajin, jopa muiden lajien, kanssa on välttämätöntä. Kropotkin pystyi tarkastelemalla ihmiskunnan historiaa ja hänen aikanaan tunnettuja alkuperäiskansoja osoittamaan useita eri tapoja, joilla solidaarisuus on myös ihmiselle lajityypillistä toimintaa. Hänen näkemyksensä mukaan solidaarisuus oli keskeinen ihmisten toimintaa ohjaava motiivi vielä modernin ajan alkuvaiheessa, jolloin valtaosa väestöstä asui yhteismaita viljelevissä kyläyhteisöissä. Tämä yhteisöllisyys oli kuitenkin hävinnyt teollistumisen ja kaupungistumisen myötä 1900-luvun alkuun mennessä. Kropotkin näki kuitenkin solidaarisuuden toteutuvan ammattiyhdistysliikkeessä ja erilaisissa yhdistyksissä, joiden määrä oli voimakkaasti kasvanut 1800-luvun puolesta välistä lähtien. Vasemmistolaisena vallankumouksellisena hän kuvasi oman aikansa solidaarisuutena erityisesti vaikeista olosuhteista kumpuavaa yhteistoimintaa kansan keskuudessa. Kristillinen avustustyö ja vapaaehtoisjärjestöjen toiminta olivat hänelle

merkki siitä, että myös ylempien yhteiskuntaluokkien keskuudessa esiintyi solidaarisuutta. (Kropotkin 1902).

Laitinen ja Pessi (2011) tarkastelevat solidaarisuutta auttamistyön motiivina. Heidän mukaan voidaan erottaa kolme eri solidaarisuuden lajia: *ryhmien sisäinen solidaarisuus*, *solidaarisuus ryhmän ulkopuolisia kohtaan* ja *humanitaarinen solidaarisuus*. Ryhmien sisäinen solidaarisuus on esimerkiksi pienyhteisöjen jäsenten keskinäistä solidaarisuutta. Solidaarisuus ryhmään ulkopuolisia kohtaan näkyy esimerkiksi kansainvälisissä solidaarisuuskeräyksissä. Humanitaarinen solidaarisuus voi kohdistua keneen tahansa ihmiseen ja se on ryhmäjäsenyyksistä riippumatonta. Toiminnan motiivina solidaarisuus poikkeaa Laitisen ja Pessin mukaan siinä, että se pitää sisällään velvollisuuden yhteistä hyötyä edistämään toimintaan. He ovat myös samaa mieltä Kropotkinin (1902) kanssa siitä, että solidaarinen toiminta on pitkällä aikavälillä myös yksilön edun mukaista. Solidaarisuus edellyttää kollektiivisen edun näkökulmaa, mutta se ei sulje pois individualistisia ja altruistisia motiiveja. Toimintaa voidaan Laitisen ja Pessin näkemyksen mukaan pitää puhtaasti solidaarisena, mikäli se ei perustu velvollisuuteen tai henkilön omaan moraalikäsitelmään, vaan aidosti jaetun edun edistämiseen. Tutkimuksen näkökulmasta he pitävät ongelmallisena solidaarisuus – motiivin puhdistamisesta muista vaikuttimista sekä psykologisia prosesseja, jotka vaikuttavat siihen, kanavoituuko henkilön solidaarisuus toiminnaksi vai ei. (Laitinen & Pessi 2011).

Brasilialainen Carlos Bramante (2004) on kuvannut brasilialaista vapaaehtoistyötä ja nähnyt solidaarisuuden sen keskeisenä elementtinä. Hänen artikkelissaan esitellään eräessä kaupungissa köyhille lapsille järjestettävän harrastustoiminnan 1970-luvun lopulla alkanutta perinnettä 2000-luvun alussa. Toiminta perustuu siihen, että nuoret opiskelijat osallistuvat vapaaehtoisina ohjaajina nuorten leiri- ja harrastustoiminnan toteuttamiseen. Vapaaehtoiset saavat kattavan koulutuksen tehtävänsä, ja vastaavanlainen vapaaehtoistyö on yleistä eri puolilla Brasiliassa. Vapaaehtoisille nuorille tehty kysely osoitti, että merkittävä osa vapaaehtoisista oli itse osallistunut toimintaan lapsina. Bramanten mukaan se, että lapsena toiminnasta hyötynneet nuoret halusivat työskennellä vapaaehtoisina mahdollistaakseen saman myös muille, on solidaarisuuden osoittamista. (Bramante 2004).

2.6 Funktionaalinen motivaatioteoria

Funktionaalisen motivaatioteorian lähtökohtana on ollut kiinnostus ihmisen toiminnan tavoitteisiin. Teorian tärkein oletus on, että yksilö pyrkii kaikella toiminnallaan toteuttamaan henkilökohtaisia tarpeitaan, ja keskeistä on ajatus siitä, että henkilö voi toimia jollakin tavalla useista eri syistä. Vakaumus, sosiaalinen älykyys, sosiaaliset suhteet ja persoonallisuus vaikuttavat ihmisen toimintaan vapaaehtoisena kuten muillakin elämäalueilla. Henkilöiden samankaltainen toiminta vapaaehtoisina voi kuitenkin perustua täysin erilaisiin sisäisiin vaikuttimiin (funktioihin). Niiden tunteminen auttaa ymmärtämään, minkälaiset tekijät saavat henkilön lähtemään vapaaehtoistoimintaan ja jatkamaan sen parissa. (Clary ym. 1998, 1516 – 1517).

Claryn tutkimusryhmän mukaan vapaaehtoistoimijoiden motiivit voidaan jakaa kuuteen eri luokkaan, sen perusteella, mitä henkilökohtaisia tarpeita niiden avulla pyritään täyttämään. He nimeävät luokiksi *arvot* (Values), *ymmärtäminen* (Understanding), *yhteisöllisyys* (Social), *ura* (Career), *suojaavuus* (Protective) ja *kehittyminen* (Enhancement). Jokainen näistä luokista edustaa nimeään kantavaa funktiota eli henkilön sisäistä vaikutinta. Jaottelu perustuu laajoihin kyselytutkimuksiin, joissa on kartoitettu vapaaehtoistoimintaan osallistuvien henkilöiden omia näkemyksiä siitä, mikä saa heidät tekemään vapaaehtoistyötä. Kyselyissä vapaaehtoistoiminnassa mukana olleiden vastaajien on ollut mahdollista valita satunnaisesti ryhmiteltyjen motiivien joukosta ne, jotka ovat olleet heille merkityksellisiä heidän lähtiessään vapaaehtoistoimintaan tai toimiessaan vapaaehtoisina. Kun aineistoja on tarkasteltu faktorianalyysin avulla, on havaittu yksittäisten motiivien ryhmittyvän siten, että ne muodostavat kuusi selkeää luokkaa (Clary ym. 1998, 1519 – 1521).

Motiivit, jotka liittyvät arvot – luokkaan, ovat maailmankatsomukseen ja ideologiaan perustuvia motiiveja ja toteuttavat henkilön tavoitetta toimia omien arvojensa mukaisesti. Musick & Wilson (2007) lukevat tähän mm. kaikki altruistiset motiivit sekä uskonnollisesta vakaumuksesta nousevat motiivit ja motiivin toimia ”yhteisön hyväksi”. Motiiveille on yhteistä se, että niiden mukaan toimiva henkilö on sisäistänyt tietyt arvot, joiden hän haluaa nähdä toteutuvan ja saa tyydytystä toimiessaan arvojensa mukaisesti. (Musick & Wilson. 2007, 57 – 58).

Kehittyminen (Enhancement) – luokan motiivit liittyvät uusien tietojen ja taitojen oppimiseen vapaaehtoistyön kautta. Musick & Wilson nostavat esimerkeiksi vapaaehtoiset, jotka haluavat osallistumalla kehitysyhteistyöhön saada tietoa vieraista kulttuureista sekä vapaaehtoiset, jotka toimimalla potilasjärjestöissä haluavat saada tietoa erilaisista esim. itseä tai lähipiiriä koskettavista sairauksista. Esimerkkinä vapaaehtoistoiminnasta, joka kehittää vapaaehtoisten fyysisiä ja henkisiä kykyjä he mainitsevat vapaaehtoisen pelastuspartion sekä vapaapalokunnan. (Musick & Wilson 2007, 58).

Yhteisöllisyyteen liittyvät motiivit ovat keskeisiä vapaaehtoistyössä. Niitä ovat mm. halu olla yhdessä samanhenkisten ihmisen kanssa ja halu saada ystäviä. Musick & Wilson mainitsevat esimerkkejä vapaaehtoistoiminnasta, joissa jokin yhteisöllinen motiivi on ollut suurimmalle osalle vapaaehtoisista tärkein syy toiminnan aloittamiselle tai jatkamiselle. Vapaaehtoiset halusivat kuulua ryhmään ja viettää aika muiden osallistujien kanssa. Toisaalta halu toimia yhteisön vaatimusten mukaan on myös tärkeä motiivi: Henkilö voi osallistua vapaaehtoistoimintaan saadakseen arvostusta lähipiiriltään, tai siksi, että lähiyhteisö (kirkko, työyhteisö) edellyttää sitä (Pessi & Saari 2008). Myös solidaarisuus kuuluu yhteisöllisiin motiiveihin. Solidaarisuus ryhmää kohtaan on tärkeä motiivi niille vapaaehtoisille, jotka toimivat vertaisneuvojina tai esim. osallistuvat vapaaehtoistyöhön potilasjärjestöissä, joiden kohteena ovat kärsivät samasta sairaudesta tai vammasta kuin vapaaehtoinen tai hänen läheisensä. (Musick & Wilson 2007, 59 – 60).

Uraan liittyviä motiiveja lähteä vapaaehtoiseksi voivat olla mm. halu kokeilla työskentelyä tietyllä alalla vapaaehtoisena, halu kehittää omia ammatillisia valmiuksia vapaaehtoistyön kautta tai pyrkimys luoda vapaaehtoistyön kautta verkostoja, joista myöhemmin on hyötyä uralla etenemisessä tai työllistymisessä. Nämä motiivit ovat Musickin ja Wilsonin (2007) mukaan harvinaisia, kun tarkastellaan vapaaehtoisia kokonaisuudessaan, mutta tietyissä väestöryhmissä niitä esiintyy yleisesti. Erityisesti nuoret, työttömät ja perhevapaalla olevat näkevät vapaaehtoistyön ”urana”, joka voi edistää työllistymistä tai opintoihin pääsyä. Tässä yhteydessä on huomioitava se, että julkaisujen (Clary ym. 1998; Musick & Wilson 2007) anglo-amerikkalainen viitekehys: Englanninkielisissä maissa vapaaehtoistyöhön osallistuminen huomioidaan myönteisesti oppilaitosten opiskelijavalinnoissa ja vapaaehtoistyön sektori on yhteiskunnallisesti merkittävämpi palvelujen tuottaja ja työllistäjä kuin Pohjoismaissa (esim.

Marjovuori 2014). Musick & Wilson osoittavatkin selvän yhteyden nuorten korkeakouluopintoihin suuntautumisen ja vapaaehtoistoimintaan osallistumisen välillä. (Musick & Wilson 2007, 60 – 61).

Osa vapaaehtoisista pyrkii vapaaehtoistyön kautta ylläpitämään minuuttaan ja minäkuvaansa esimerkiksi jäätyään työmarkkinoiden ulkopuolella. Toimintaan osallistumisen motiivina voi olla muun muassa halu kokea itsensä tarpeelliseksi ja hyödylliseksi vapaaehtoistyön kautta ja suojata siten itseään arvottomuuden tai epäpätevyyden kokemukselta. Sairastuneiden kanssa työskentelevien vapaaehtoisten motiivina voi olla halu käsitellä omaa tai läheisen sairautta, ja esimerkiksi seksuaalista väkivaltaa kokeneita auttavalle vapaaehtoistyö voi olla oman traumakokemuksen käsittelyä. Musickia ja Wilsonia (2007) edeltäneessä tutkimuksessa on myös noussut esiin, että mielenterveys- ja päihdeongelmista tai läheisen menetyksestä toipuvat henkilöt ovat hakeutuneet vapaaehtoistoimijoiksi, koska ovat kokeneet sen terapeuttiseksi. Yhteinen nimittäjä kaikille näille motiiveille on suojaavuus. Toimiminen vapaaehtoisena suojaaa vapaaehtoista negatiiviselta minäkuvalta ja arvottomuuden kokemukselta. (Musick & Wilson 2007, 62 – 63).

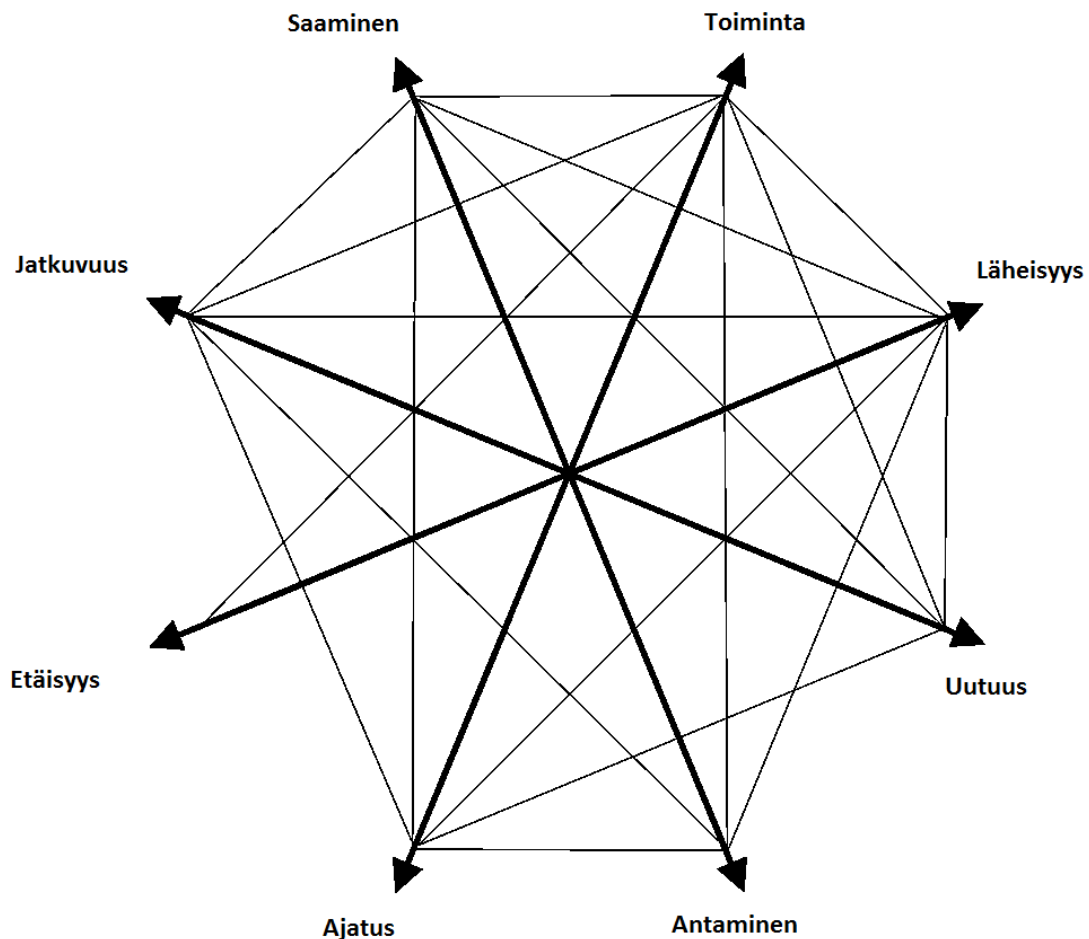
Vapaaehtoistoiminta voi toteuttaa myös henkilön tavoitetta ymmärtää itseään paremmin. Ymmärrys – osa-alueen motiivit liittyvät omien erityispiirteiden, voimavarojen ja mahdollisuuksien tunnistamiseen. Kehittyminen – motiiveista poiketen tavoitteena ei ole uuden oppiminen vaan olemassa olevan osaamisen tai ominaisuuden saaminen käyttöön. Musickin ja Wilsonin mukaan vapaaehtoistoiminta on monille väylä palautteen saamiseen omasta toiminnastaan. Palaute puolestaan lisää itseymmärrystä. Toimiminen vapaaehtoisena voi myös vahvistaa henkilön identiteettiä tietyn ryhmän, esimerkiksi etnisen tai uskonnollisen yhteisön jäsenenä. (Musick & Wilson 2007, 63).

2.7 Motivaation 8-tahokas – malli

Suomessa vapaaehtoistyötä laajimmin tutkinut Anne-Birgitta Pessi (os. Yeung) on tarkastellut vapaaehtoisten motivaatiota pääosin altruismin viitekehyksessä (Esim. Saari & Kainulainen & Yeung 2005; Pessi & Saari 2008). Vuonna 2004 julkaisemassaan artikkelissa *The Octagon Model of Volunteer Motivation* (Yeung 2004) hän kuitenkin lähestyy vapaaehtoistyöntekijöiden

motivaatiota haastatteluaineistojen laadullisen analyysin kautta, ja pyrkii fenomenologista metodia soveltaen muodostamaan vaihtoehdoisen tavan jäsentää vapaaehtoistoimijoiden erilaisia vaikuttimia. Hänen lähtökohtansa on se, ettei funktionaalinen motivaatiotietoria (Clary ym. 1998; Musick & Wilson 2007) kuvaa riittävän kokonaisvaltaisesti yksittäisen vapaaehtoisen motiiveja ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta. Artikkelinsa aineistona Pessi käytti 18 Suomen evankelis-luterisen kirkon tai sitä lähellä olevien järjestöjen vapaaehtoisen haastattelua, jotka toteutettiin laajoina teemahaastatteluina. Tietokoneavusteisen analyysin perusteella aineistosta oli mahdollista tunnistaa 767 erilaista motiivielementtiä, jotka pelkistyivät 47 erilaiseksi motiiviksi. (Yeung 2004).

Pessin esittämän mallin (Yeung 2004) mukaan vapaaehtoisten motivaatiota on mahdollista kuvata neljän toisensa leikkaavan akselin muodostaman kahdeksantahokkaan avulla (Kuvio 2). Kuvan neljä akselia ovat a) saaminen – antaminen, b) jatkuvuus – uutuus, c) etäisyys – läheisyys, d) ajatus – toiminta. Yksittäisten henkilöiden eri motiivit on mahdollista asemoida akseleille siten, että niiden rajaaman pinta-alan laajuus ja sijainti kuvaavat sitä, millä tavoin eri vaikuttimet painottuvat hänen päätöksessään toimia vapaaehtoisena. Saaminen – antaminen – akselin päihin asettuvia motiiveja ovat mm. ”halu auttaa” (antaminen) ja ”vapaaehtoistyön palkitsevuus” (saaminen), keskelle akselia paikantuu mm. ”avun vastavuoroisuus”. Valtaosa Pessin tunnistamista motiiveista oli kuvattavissa juuri tällä akselilla. Jatkuvuus – uutuus – akselille paikantuivat vastaajien motiiveista mm. ”positiiviset kokemukset ja muistot vapaaehtoistyöstä” (jatkuvuus) sekä ”oman elämänpiirin laajeneminen” (uutuus). Etäisyys – läheisyys – akselille paikantuvat motiivit mm. ”halu kuulua ryhmään” ja ”hyvä yhteishenki” olivat pääsääntöisesti lähellä akselin läheisyys – napaa. Kuitenkin myös etäisyyttä edustavia motiiveja löytyi, kuten ”mahdollisuus toimia ilman sitoutumista”. Ajatus – toiminta – akselilla esiintyivät motiivit kuten ”arvojen mukainen toiminta” (ajatus), ”henkinen ja hengellinen kasvu” (ajatus) sekä ”halu saada tekemistä vapaa-aikaan” (toiminta). (Mt., 32 – 38).

Kuvio 2. Motivaation 8-tahokas (Yeung 2004)

Motivaation 8-tahokas – mallin teoreettinen hyödyntäminen jatkotutkimuksessa on Pessin mukaan hankalaa jo yksinomaan sen vuoksi, että tutkimukseen osallistuneet vapaaehtoiset ovat olleet uskonnollisesti motivoituneita ja tutkimus on tehty kristillisen auttamistyön viitekehyksessä. Tulosten yleistettävyys muihin vapaaehtoisten ryhmiin ei välttämättä ole perusteltua. Pessin mukaan on mahdollista, että arvot ja uskonnollisuus ovat korostuneet haastatteluissa ja osaltaan lisänneet mallin kompleksisuutta. Mallin ansiona hän näkee sen, että sitä voidaan käyttää yksittäisten vapaaehtoisten motivaation kartoittamiseen käytännön vapaaehtoistyössä, ja sen tuottamaa kuvausta pohjana esimerkiksi reflektioon ja palautteen antamiseen. Toisaalta hänen mukaan mallin avulla voidaan myös jatkotutkimuksessa tutkia altruismin ja muiden motivaatiotekijöiden välistä yhteyttä, ja se puolustaa paikkaansa myöhäismodernin ihmisen monitahoisten motivaatioiden kuvaajana. (Mt., 38 – 42).

2.8 Dereifikaatio vapaaehtoistyön motiivina

Ari Marjovuon väitöskirjassaan *Vapaaehtoistyön ytimessä – Järjestömuotoinen vapaaehtoistyö sosiaalisten representaatioiden näkökulmasta* (2014) haastatellut 22 erään suomalaisen lastensuojelujärjestön vapaaehtoista ja analysoinut laajaa aineistoaan sosiaalisten representaatioiden teorian näkökulmasta. Tutkimuksen kohteena on vapaaehtoistyön luonne, ja se, mikä saa henkilön hakeutumaan vapaaehtoiseksi ja jatkamaan vapaaehtoistyössä, on yksi tutkimuskysymyksistä. Marjovuon mukaan vapaaehtoistyö muodostaa oman ”persoonattoman ystävyden maailmansa”, joka mahdollistaa dereifikaatiokokemuksen. Tämä kokemus puolestaan on keskeinen osa vapaaehtoistoimijoiden motivaatiota. (Marjovuon 2014).

Sosiaalisella representaatiolla tarkoitetaan yhteisöllisesti muodostuneita jaettuja käsityksiä todellisuuden ilmiöistä. Esimerkiksi tieteellinen teoria muuttuu osaksi arkiajattelua vaiheittain. Kun se on laajasti sisäistetty ja sen käsitteitä käytetään yleisesti kuvaamaan todellisuutta, on siitä muodostunut sosiaalinen representaatio. Hyvä esimerkki tästä on psykoanalyysi. Alun perin arkitodellisuudelle vieras teoria käsitteineen on muodostunut yleisesti käytössä olevaksi sosiaalisesti representaatioksi – kun jonkin asian sanotaan olevan ”psykoanalyttinen” tai ”narsistinen” ymmärrämme pääsääntöisesti, mitä sillä tarkoitetaan (Mt., 35 – 36).

Sosiaalisten representaatioiden teoriaan liittyy ajatus todellisuuden jakaantumisesta kahteen erilaiseen maailmaan. Reifikaalisella, esineellistyneellä maailmalla tarkoitetaan sitä osaa todellisuudesta, joka on staattinen ja koostuu rajoituksista, säännöistä, tieteestä, taloudesta, instituutioista ja organisaatioista. Konsensuaalisella maailmalla puolestaan tarkoitetaan todellisuuden dynaamista osaa, johon kuuluvat ihmisten välinen vuorovaikutus, dialogi, yhteistoiminta, vapaus, arkiajattelu ja sosiaaliset representaatiot. Marjovuon mukaan vapaaehtoistyö on selkeästi konsensuaalisen maailman ilmiö, ja ”vapaaehtoistyö” sosiaalinen representaatio. Hänen näkemyksensä on, että vapaaehtoistoimijoiden motiiveja voi ymmärtää tarkastelemalla vapaaehtoistyön sosiaalisen representaation rakennetta ja sekä sen suhdetta reifikaaliseen talouden ja instituutioiden maailmaan, jota mm. vapaaehtoistoiminnan kanssa yhteisillä elämänalueilla tehtävä professionaalinen työ edustaa. (Marjovuon 2014).

Vapaaehtoistyön sosiaalinen representaatio rakentuu Marjovuon (2014) mukaan 10 luokasta. Näitä ovat *palkattomuus, vastaanottavaisuus professionaalisuudelle, positiivisuus, autenttisuus, elämyksellisyys, yhteenkuuluvaisuus, eettisyys, suunnitelmallisuus, aktiivisuus ja henkinen kasvu*. Luokat voidaan hänen mukaansa tiivistää kahteen ulottuvuuteen: *ekspressiivisyyteen* ja *kollaboratiivisuuteen*. Vapaaehtoistyö näyttäytyy pääsääntöisesti ekspressiivisenä, mutta kaikkiin kymmeneen luokkaan liittyy myös kollaboratiivisia elementtejä. Ekspressiivisyyttä ilmentävät muun muassa mahdollisuus ilmaista omia eettisiä ajatuksiaan ja kokemuksiaan vapaaehtoistyön kautta tai vapaaehtoistyön mahdollistamat uudet kokemukset ja tunteet. Kollaboratiivista ilmentävät esimerkiksi yhteenkuuluvaisuus sekä toimiminen yhteisten päämäärien saavuttamiseksi. Marjovuo katsoo, että ekspressiivisten tekijöiden voidaan katsoa olevan vapaaehtoistyöhön houkuttavia tekijöitä ja kollaboratiivisten tekijöiden vapaaehtoistoiminnassa jatkamista ylläpitäviä tekijöitä. Ekspressiiviset tekijät liittyvät tunteisiin ja arvoihin, kollaboratiiviset toiminnan rakenteeseen ja sitoutumiseen. (Mt., 103 – 110).

Marjovuon (2014) näkemyksen mukaan vapaaehtoistyö on eräänlaista ystävyyttä. Se ei kuitenkaan ole tavanomaisen ystävyuden tavoin vastavuoroista, eikä se kohdistu vain yhteen henkilöön. Hänen mukaansa kyse on persoonattomasta ystävydestä, ei-henkilökohtaisesta toisesta ihmisestä välittämisestä, jota luonnehtii asymmetria. Vapaaehtoinen ei odota saavansa vapaaehtoistyön kohteelta vastaavaa panostusta kuin se, jonka hän itse antaa. Toisaalta vapaaehtoiset muodostavat myös ryhmän, jonka keskuudessa valitsee eräänlainen ystävyys siitä huolimatta, että jäsenet eivät tunne henkilökohtaisesti toisiaan eivätkä välttämättä koska tule tuntemaan. Marjovuon mukaan osallisuus persoonattomasta ystävydestä on keskeinen motiivi vapaaehtoisena toimimiselle. Osallistuessaan vapaaehtoistoimintaan henkilö pääsee osalliseksi persoonattomasta ystävydestä, eli hän saa kokemuksen yhteenkuuluvuudesta ja luottamuksesta. Vapaaehtoistyön ekspressiiviset tekijät puolestaan ovat syitä, jotka houkuttelevat yksilön toimintaan mukaan (Mt., 120 – 123).

Vapaaehtoistoiminnan voidaan Marjovuon (2014) mukaan katsoa muodostavan persoonattoman ystävyuden konsensuaalisen maailman, joka kuitenkin on yhteydessä reifikaaliseen maailmaan muun muassa siten, että tieteellinen tieto, professionaalisuus ja erilaiset rakenteet tulevat vähitellen osaksi vapaaehtoistyön sosiaalista representaatiota. Reifikaalisen maailman säännöt, rakenteet ja vaatimukset säätelevät ihmisen toimintaa, mutta

ovat hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella. Siksi ne aiheuttavat kielteisiä kokemuksia ja ahdistusta. Persoonattoman ystävyys maailmassa säännöt ovat tarkoituksenmukaisia, sopimuksenvaraisia ja muutettavia. Toimiminen vapaaehtoisena, persoonattoman ystävyys maailmassa on yksilölle tilaisuus vapautua reifikaalisen maailman rajoitteista ja purkaa sen aiheuttamaa ahdistusta. Marjovuon mukaan tämä, hänen *dereifikaatioksi* nimeämänsä kokemus on se tekijä, joka paljastuu kaikkien aiemmissa tutkimuksissa tunnistettujen motiivien taustalta perimmäiseksi syyksi sille, että henkilö hakeutuu vapaaehtoiseksi. Hänen mukaansa vapaaehtoistyö muodostaa yhteiskunnallisesti ainutlaatuisen ja täysin poikkeuksellisen alueen, jossa ihmisen on mahdollista vapautua esineellistyneen maailman vallasta. (Mt., 120 – 131).

2.9 Yhteenvetoa motivaatioista

Altruismi, individualismi ja solidaarisuus esiintyvät tutkimuskirjallisuudessa kaikkein useimmin henkilön halukkuutta vapaaehtoistoimintaan selittävinä motivaatioina. Pääsääntöisesti sekä vapaaehtoistoiminnan että auttamisen laajemmin katsotaan olevan altruistisesti motivoitunutta. Jokaisen teorian lähtökohta on kuitenkin sama: Toimintaa tarkastellaan hyödyn näkökulmasta auttajan ja autettavan suhteen kautta. Kun auttaja pyrkii toimimaan tavalla, jossa hyöty koituu kokonaan tai ensisijaisesti autettavalle on hänen toimintansa altruistista. Jos taas auttaja pyrkii toimimaan siten, että auttaja yksin tai ensisijaisesti saa siitä koituvan hyödyn, on toiminnan motiivi individualistinen. Silloin kuin sekä auttaja että autettava hyötävät, on toiminnan motiivina solidaarisuus. Tutkimuskirjallisuuteen perehtyminen tarkemmin osoittaa kuitenkin, etteivät altruismi, individualismi ja solidaarisuus ole toisensa poissulkevia motiiveja. Muun muassa Pessi ja Saari (2008) ovat osoittaneet, että puhdas altruismi on vapaaehtoistoiminnassa harvinaista. Vastaavasti Wuthnawn (1994) ja Nylundin (2000) tutkimukset osoittavat, että individualistiset motiivit voivat esiintyä rinnakkain altruististen kanssa. Solidaarisuus – motiivi pitää lähtökohtaisesti sisällään ajatuksen jaetusta hyödystä. Sen suhteellinen harvinaisuus tutkimuksessa voi johtua siitä, etteivät tutkimuksiin osallistuneet henkilöt täysin tunnista jaettavaa etua, tai siitä, että käsitteenä solidaarisuus on poliittisesti latautunut ja sitä mahdollisesti vierastetaan.

Funktionaalinen motivaatioteoria hylkää sekä hyötynäkökulman että auttajan ja autettavan välisen suhteen tarkastelun keskittyen auttajan sisäiseen maailmaan. Siinä toiminnan luonteen määrittää se, mihin sisäsyntyiseen tarpeeseen auttaja pyrkii vastaamaan toimiessaan vapaaehtoisena. Teorialle keskeistä on ajatus siitä, että henkilö voi toimia ulkoisesti samankaltaisella tavalla useista erilaisista sisäisistä vaikuttimista. Funktionaalisen motivaatioteorian määrittelemät sisäiset vaikuttimet voivat olla sekä altruistisia, individualistisia että solidaarisia motiiveja. Teoria ei siis hylkää altruismia, individualismia ja solidaarisuutta vapaaehtoistoiminnan motivaationa, vaan tarkastelee niitä hienojakoisemmin auttajan kokemusmaailman kautta.

Ajatus dereifikaatiokokemuksesta vapaaehtoistoiminnan motiivina hylkää sekä hyötynäkökulman että auttajan sisäiset vaikuttimet. Hyödyn ja sisäisten vaikuttimien sijaan keskeiseksi motivaation lähteeksi muodostuu henkilön kokemus ympäröivästä todellisuudesta. Yksilön kokemus reifikaalisen maailman ahdistavuudesta ja rajoittavuudesta on välttämätön ehto motivaation syntymiselle. Vapaaehtoistyö tarjoaa sille vastakkaisen konsensuaalisen persoonattoman ystävyuden maailman. Tullessaan osalliseksi siitä vapaaehtoinen kokee dereifikaation, vapautumisen reifikaalisesta maailmasta. Pyrkimys tähän kokemukseen on dereifikaatiokokemusteorian mukaan perimmäinen syy sille, miksi henkilö haluaa toimia vapaaehtoisena. Dereifikaatioon perustuva motivaatio ei sulje altruistisia, individualistisia tai solidaarisia motiiveja pois. Konsensuaalisen persoonattoman ystävyuden maailman ekspressiivisten ja kollaboratiivisten tekijöiden voidaan katsoa osittain edustavan funktionalistisen motivaatioteorian tunnistamien tarpeiden tyydytystä.

3 VASTOINKÄYMISET VOIMAVARAKSI – HANKE JA VAPAAEHTOISTOIMINNAN KESKUS PALETTI

Palveluyhdistys Kaseva ry. on kaarinalainen hyvinvointipalveluja tuottava yhdistys. (Nimi tulee sanoista Kaarinan seudun vammaisyhdistys). Sen ovat perustaneet 1990-luvun alussa yksityiset henkilöt ja Kaarinan kaupunki on yhdistyksen yhteisöjäsen. Kasevan palveluja ovat vammaisille tarkoitettu asumispalveluyksikkö Pirta, kehitysvammaisten asuntoryhmä Sukkula sekä pääosin mielenterveyskuntoutujille suunnattu avoin kohtaamispaikka Kiesi. (Palveluyhdistys Kaseva ry. 2014).

Vastoinkäymiset voimavaraksi – hanke 2012 – 2014 oli Palveluyhdistys Kaseva ry:n koordinoima hanke, jossa Kaarinan kaupunki oli mukana. Hanketta rahoitti Raha-automaattiyhdistys ja sillä oli kaksi tavoitetta. Ensimmäinen tavoite oli perustaa Kaarinaan vapaaehtoistoiminnan keskus. Toinen tavoite oli vapaaehtoistoiminnan myötä lisätä aktiivista kansalaisuutta, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta, ehkäistä syrjäytymistä ja mielenterveysongelmia, tukea Suomeen muuttaneiden kotoutumista sekä tuoda esiin vapaaehtoistoiminnan voimaannuttavaa vaikutusta. Hankkeelle nimettiin ohjausryhmä, jonka jäsenet olivat kolmannen sektorin edustajia sekä seurakunnan, sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksen ja kunnan viranhaltijoita. Ohjausryhmä kokoontui hankkeen aikana yhdeksän kertaa. Olin itse Kaarinan kaupungin edustajana ohjausryhmässä ja osallistuin sen työskentelyyn kevääseen 2014 saakka. (Vastoinkäymiset voimavaraksi – hanke 2014).

Vastoinkäymiset voimavaraksi – hankkeen aikana perustettiin Kaarinan vapaaehtoistoiminnan keskus Paletti, joka aloitti toimintansa keväällä 2013. Hankkeen työntekijät hakivat tietoa ja kokemuksia hyvistä käytännöistä eri puolella Suomea sijaitsevista vapaaehtoistoiminnan keskuksista. Paletti toimintamalli rakennettiin pitkälti rovaniemeläisen Vapaaehtoistyönkeskus Neuvokkaan toimintamallin pohjalle. Paletti perustettiin vapaaehtoistoiminnan resurssikeskukseksi, jonka tehtävänä oli rekrytoida vertaisohjaajia, mentoreita ja muita vapaaehtoisia, tarjota maahanmuuttajille kotoutumista tukevaa ryhmätoimintaa sekä mahdollistaa työttömien ja kuntoutujien osallistuminen vapaaehtoistoimintaan. Paletille muodostettiin kuusijäseninen johtoryhmä jonka tehtävänä oli seurata ja ohjata sekä arvioida toiminnan suuntaa. Paletti aloitti vapaaehtoisten kouluttamisen ja rekrytoinnin vuonna 2013. Vuoden 2014 loppuun mennessä vapaaehtoistoiminnan kursseja oli järjestetty kuusi, joista yksi oli suunnattu lukiolaisille ja toteutettu yhteistyössä Kaarinan lukion kanssa. Vapaaehtoistoimintaan Paletin kautta osallistui 120 eri henkilöä ja vapaaehtoistyötä tehtiin vuosittain noin 1500 tuntia. Osana toimintaansa Paletti käynnisti yhdistysfoorumin, jonka tarkoitus oli koota yhteen kaarinalaiset yhdistykset ja viranomaistahot ja kehittää niiden yhteistyötä ja kuntalaisille tarjoamia palveluja. (Vastoinkäymiset voimavaraksi – hanke 2014).

Hankkeen päättyessä helmikuussa 2015 Paletin toiminta jäi Palveluyhdistys Kaseva ry:n omaksi toiminnaksi. Se toimii edelleen, mutta ilman ulkopuolista rahoitusta toimintaa on jouduttu

supistamaan, ja kahden kokopäiväisen työntekijän sijasta vastuu toiminnasta on siirtynyt yhdelle osa-aikaiselle työntekijälle ja harjoittelijalle. Harjoittelija on tarkoitus palkata palkkatuella kokopäiväiseksi syksyllä 2015, ja toiminnalle haetaan lisärahoitusta vuodelle 2016 eri tahoilta

Vapaaehtoistoiminnan keskus Paletti on luokitellut yhdessä vapaaehtoistoimijoiden kanssa järjestämänsä vapaaehtoistoiminnan muodot ja profiloi viisi erilaista roolia, joissa vapaaehtoinen voi tehdä auttamistyötä heidän kauttaan. *Kaverit* ovat vapaaehtoisia ystäviä, jotka vierailevat esim. vanhusten ja vammaisten luona palveluasunnoissa ja hoitolaitoksissa. Tuettavat ovat pääsääntöisesti iäkkäitä tai liikuntarajoitteisia. Toiminta perustuu sopimukseen, jossa määritellään toiminnan muodot ja tavoitteet. *Ohjurit* ovat vapaaehtoisia jotka vetävät harraste- ja vertaisryhmiä. Paletin järjestämiä ryhmiä ovat olleet muun muassa runoryhmä, maahanmuuttajanaisten ryhmä ja erilaiset iäkkäiden ryhmät esimerkiksi palveluasunnoissa ja laitoksissa. *Pilarit* ovat vapaaehtoisia tukihenkilöitä, joiden tuettavat ovat erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä. He eivät korvaa ammatillisia tukihenkilöitä, mutta heidän tukensa on kaverien antamaa tukea intensiivisempää. Heidän tuettavinaan on mielenterveyskuntoutujia ja sairastuneita. *Menttorit* ovat vertaistukea tarjoavia vapaaehtoisia. He tapaavat tuettavansa vain muutamia kertoja. Pysyvän tukisuhteen sijasta he välittävät tuettavalle oman tarinansa ja kokemuksensa. Osa menttoreista välittää kokemuksiaan myös tilaisuuksissa tai ryhmille. *Ruletit* ovat vapaaehtoisia, jotka tarjoavat kertaluonteista apua esimerkiksi pienissä kodin askareissa, kaupassakäynnissä tai asioinnissa. He myös toimivat vapaaehtoisina eri tapahtumissa. Vakiintuneiden viiden vapaaehtoistoiminnan muodon lisäksi Paletti on kokeillut myös ryhmämuotoisen vapaaehtoistoiminnan järjestämistä nuorille. Vapaaehtoiset toimivat Paletin oman toiminnan lisäksi eri yhdistysten, kuten Palveluyhdistys Kaseva ry:n ja Suomen punaisen ristin Kaarinan osaston toiminnoissa. (Vastoinkäymiset voimavaraksi 2014).

Valitsin vapaaehtoistoiminnan keskus Paletin vapaaehtoiset tutkielmani tutkimusjoukoksi, sillä he soveltuvat tutkimukseen erinomaisesti monesta syystä. Paletin toiminta on monipuolista ja hyvin organisoitua. Sen vapaaehtoiset toimivat erilaisissa tehtävissä ja tuettavat kuuluvat useisiin eri ihmisryhmiin. Vapaaehtoiset ovat tehtäviinsä koulutettuja, ja osalla heistä on pitkä historia vapaaehtoistoiminnassa. He saavat myös säännöllisesti työnohjausta, jonka uskon lisäävän merkittävästi heidän ymmärrystään vapaaehtoistoiminnan luonteesta. Haastateltavat

oli helppo tavoittaa ja Paletin työntekijät suhtautuivat positiivisesti tutkimuksen tekoon. Vapaaehtoiset ovat eri-ikäisiä ja eri taustoista. Näkemykseni oli alusta lähtien se, että heidän kokemustensa kautta olisi mahdollista täydentää kuvaa siitä, mistä eri syistä henkilöt lähtevät vapaaehtoistoimintaan ja jatkavat sen parissa.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Aloittaessani tutkimustyön tärkein tutkimuskysymykseni oli, mitkä tekijät ovat vaikuttavat ihmisten haluun lähteä mukaan vapaaehtoistoimintaan ja jatkaa siinä. Aiempi tutkimus on ollut luonteeltaan pääosin kyselyaineistoihin perustuvaa, joten tutkimuksessani halusin selvittää, näyttävätkö vapaaehtoistoiminnan motiivit samankaltaisina myös vapaaehtoisten haastatteluissa, joissa he kertovat vaikuttimistaan vapaasti omin sanoin. Tutkin myös, onko vapaaehtoisten motivaatiosta haastattelujen perusteella syntyvä kuva samankaltainen kuin aiemmissa laadullisissa tutkimuksissa (Yeung 2004; Marjovuori 2014). En testannut tutkimuksessani aiemmin esitettyjä hypoteeseja vapaaehtoisten motivaatiosta. Sen sijaan tavoitteeni oli tarkastella millä tavoin aiemman tutkimuksen tuottama tieto vapaaehtoisten motiiveista täydentyi vapaaehtoisten haastattelujen analyysin kautta ja millä tavoin haastateltujen kokemus näyttäytyi eri teorioiden valossa.

4.2 Metodit ja menetelmä

Tutkimukseni menetelmällinen lähtökohta oli sisällön analyysi, jonka toteuttamisessa käytin apuna tarkoitukseen soveltuvaa tietokoneohjelmaa. Analysoidessani aineistoa hyödynsin narratiivisen tutkimuksen lähestymistapaa. Tarkastelin vapaaehtoisten haastatteluja kertomuksina, jotka kuvaavat heidän subjektiivista kokemustaan ja edustavat heidän näkemyksiään haastattelun teemoista.

Näkemykseni kertomusten tuomasta informaatiosta oli konstruktivistinen. Näin haastateltujen

kertomusten kuvaavan objektiivisen totuuden sijaan heidän subjektiivista kokemustaan objektiivisesta totuudesta. Tutkimukseni tulokset eivät näin ollen kerro siitä, mitkä ovat haastateltujen todelliset motiivit vapaaehtoisina toimimiseen, vaan sen, mistä motiiveista he kertovat toimivansa.

Valitsin tutkimushaastatteluiden toteutustavaksi puolistrukturoidut teemahaastattelut. Puolistrukturoidulla teemahaastattelulla tarkoitetaan haastattelua, jossa haastattelija määrittelee ennalta teemat, joiden käsittelyyn haastattelu keskittyy. Samat teemat käydään läpi kaikkien haastateltavien kanssa, mutta kysymisten muoto voi vaihdella. Haastattelumenetelmää voidaan käyttää silloin, kun kiinnostuksen kohteena ovat osallistujien antamat merkitykset ja tulkinnat ilmiöille. Haastattelu on dialogista, joten myös haastattelijan ja haastateltujen vuorovaikutuksen merkitys on olennainen muodostuvien merkitysten kannalta. (Hirsjärvi & Hurme 2010).

Haastattelutilanne on vuorovaikutustilanne, jossa ilmapiirin luominen on tärkeää. Myös kehon kieli, ilmeet ja eleet vaikuttavat haastattelun onnistumiseen. Haastattelijalla tulee olla halu ymmärtää haastateltavaa. Toimivalle haastattelulle on ominaista, että molemmat osapuolet kyselevät toisiltaan. Riippumatta siitä, minkälainen rakenne haastattelulle luodaan, on haastattelutilanteen valmistelu tärkeää. Tutkijan tulee olla selvillä, mitä hän kysyy ja miksi, ja aineiston analysointitapa on tiedettävä ennen haastattelua (Kvale & Brinkmann 2009). Siksi myös itse käytin aikaa sen varmistamiseen, että haastattelutila on tarkoitukseen soveltuva, rauhallinen ja haastateltaville miellyttävä. Minulle oli tutkimussuunnitelmaa laatiessani muodostunut selkeä näkemys siitä, millä tavoin tulen analysoimaan aineiston ja otin sen huomioon haastattelurunkoa rakentaessani.

Toteutin kaikki tutkimushaastattelut käyttäen samaa haastattelurunkoa (liite 2). Haastatteluissa pyysin vapaaehtoisia aluksi kuvaamaan historiaansa vapaaehtoistoiminnassa, nykyistä toimintaansa vapaaehtoisina sekä tulevaisuuttaan. Sen jälkeen kannustin heitä refleктоimaan omaan toimintaansa, ja pohtimaan omia motiivejaan, maailmankatsomustaan ja arvojaan. Jokainen yksittäinen haastattelu oli vuorovaikutteinen keskustelu, jossa palattiin välillä aiemmin käsiteltyihin teemoihin ja haastateltavan historiaan vapaaehtoistoiminnassa. Polkinghornen

(1988 s. 163 – 164) mukaan tämän kaltainen haastattelu, joka takautumiseen ja aikajärjestyksestä poikkeamiseen muistuttaa nykyaikaista romaania, on narratiivi yhtä lailla kuin kronologisesti etenevä kertomuskin. Lähestyin siksi tutkimusaineistoani kertomuskokoelmana. Jokainen haastattelu oli aineistossa minulle yksittäisen haastatellun henkilökohtainen kertomus, joka sisälsi menneisyyden, nykytilanteen ja tulevaisuuden kuvauksia ja peilasi hänen motiivejaan ja arvojaan eri aikoina.

Kertomuksia tarkastelevaa tutkimusta nimitetään narratiiviseksi tutkimukseksi. Kertomus, narratiivi, on tiukan määritelmän mukaan teksti jossa on kerrontaa, alku, keskikohta ja loppu. Väljemmän määritelmän mukaan narratiivina voidaan tarkastella mitä tahansa tekstiä, jossa on kerronnan piirteitä, mutta ei ehyttä juonta tai rakennetta. Narratiiviselle tutkimukselle keskeistä on konstruktivistinen käsitys tiedon luonteesta. Kertomuksia tarkastelevan tutkijan on hylättävä ajatus siitä, että hänen on mahdollista tuottaa todellisuudesta objektiivista tietoa, joka voidaan muotoilla väitelauseiksi, jotka ovat tosia tai epätosia. Konstruktivismi korostaa näkemystä, jonka mukaan ihmiset rakentavat tietonsa ja identiteettinsä tarinoiden avulla. Todellisuus ei ole universaali, vaan se on olemassa eri tavoin ihmismielissä ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tutkimuksen kautta on mahdollista saavuttaa autenttinen kuva todellisuudesta, mutta sitä ei voida pitää objektiivisena totuutena. Näin ollen myös oman tutkimuksen kohde oli haastateltujen kertomusten, narratiivien, todellisuus ja heidän konstruoimansa motivaatiot vapaaehtoistoiminnalle. Pyrin kuvamaan autenttisesti heidän motiivejaan, en selittämään, mitkä tekijät olivat objektiivisesti heidän toimintansa vaikuttimia. (Heikkinen 2000).

Narratiivisessa tutkimuksessa voidaan tehdä jako kahteen erilaiseen tutkimustyyppiin. *Narratiivien analyysillä* tarkoitetaan tutkimusta, jossa aineistoa tarkastellaan jonkin tietyn teorian tai paradigman lähtökohdasta, ja analyysi perustuu aineiston luokitteluun. Narratiivi voidaan luokitella esimerkiksi teemojen, siinä esiintyvien käsitteiden tai ajallisten syy-seuraussuhteiden kautta. Myös aineistolähtöinen grounded theory – lähestymistapa, jossa luokittelu perustuu aineistossa ilmeneviin säännönmukaisuuksiin, on narratiivien analyysiä. *Narratiivisella analyysillä* tarkoitetaan vastakkaista tutkimustapaa, jossa aineiston luokittelun sijaan pyritään luomaan sen perusteella uusi kertomus. Tavoitteena on täydentää alkuperäistä kertomusta nostamalla esiin sen sisältämiä rakenteita ja merkityksiä siten, että uusi kertomus

on alkuperäiselle uskollinen, mutta sitä kattavampi ja selitysovoimaisempi synteesi. (Polkinghorne 1995).

Tutkimukseni edustaa tyypiltään narratiivien analyysiä ja käyttämäni analyysimenetelmä on sisällönanalyysi. Sisällönanalyysillä voidaan tarkoittaa useita erilaisia tutkimusmenetelmiä, joissa analyysin kohteena on kirjoitetun tai puhutun kielen muoto ja sisältö. Sisällön analyysissa kuvataan analysoitavan aineiston sisältöä, rakennetta tai molempia. Sisällöllä tarkoitetaan aineiston aihetta tai teemaa, rakenteella puolestaan mm. tekstien muotoilua, asetelua tai kuvien käyttöä. Sisällönanalyysi voi olla kvalitatiivista tai kvantitatiivista. Kvantitatiivisessa sisällönanalyysissä ollaan kiinnostuneita esimerkiksi tiettyjen ilmausten esiintyvyyksiä ja yhteisesiintyvyydestä. Kvalitatiivinen sisällönanalyysi puolestaan keskittyy aineiston sisällöllisiin ja laadullisiin merkityksiin. Kvalitatiivista sisällönanalyysia voidaan toteuttaa kahdesta eri lähtökohdasta, jotka poikkeavat toisistaan sen suhteen, millä tavoin aineiston analyysissä käytettävä luokittelu muodostuu. Mikäli aineiston luokittelurunko ja käsitteistö rakennetaan aineistolähtöisesti siinä esiintyvien säännönmukaisuuksien perusteella, on kyseessä grounded theory – lähestymistapa, jossa uusia analyysiluokkia syntyy analyysin edetessä ja vuorovaikutuksessa aineiston keruun kanssa. Tutkimuksen lähtökohta on tuolloin induktiivinen ja tutkijan tavoitteena on luoda aineiston perusteella teoria tutkimuskohteena olevasta ilmiöstä. Teoriasta operationalisoidussa lähestymistavassa aineisto luokitellaan pääasiassa teoriasta johdettujen käsitteiden ja koodausluokkien avulla. Tutkijan lähtökohtana on tutkimuskohteena olevan ilmiön ymmärtäminen aiemman tutkimuskäytännön ja teorianmuodostuksen pohjalta. Käytännössä sisällönanalyysi usein näiden kahden lähestymistavan yhdistelmä. Tavoitteena kvalitatiivisessa sisällön analyysissa on saavuttaa systemaattinen ja kattava kuvaus aineistosta. (Seitamaa-Hakkarainen 2014).

Sisällönanalyysin toteuttamisessa voidaan erottaa neljä erilaista vaihetta. 1. vaiheessa aineisto tekstualisoidaan, eli esimerkiksi haastatteluaineisto saatetaan tekstimuotoon. 2. Vaiheessa määritetään luokittelujärjestelmä ja luokittelurunko. 3. vaiheessa valitetaan käytettävä analyysiyksikkö ja 4. vaiheessa aineisto koodataan ja raportoidaan. Analyysiyksiköllä tarkoitetaan sisällön osia kuten sanoja, ajatuksia ja toimintojen kuvauksia. Analyysiyksikkönä on usein tekstistä erotettava pienin merkityssisältöinen ajatus tai idea. Sisällönanalyysissä kerätty aineisto hajotetaan osiin, joiden merkityksistä rakennetaan uusia johtopäätöksiä. Analyysin

tavoitteena on, että johtopäätökset voidaan vaiheittain irrottaa analyysiyksiköistä ja siirtää yleisemmälle käsitteelliselle ja teoreettiselle tasolle. (Seitamaa-Hakkarainen 2014).

Aloittaessani aineiston analyysin muutin litteroidun haastatteluaineiston laadullisten aineistojen analyysiin tarkoitetun tietokoneohjelman ymmärtämään muotoon ja luokittelin sen teorialähtöisesti. Analyysiyksiköiksi valitsin litteroidusta haastatteluaineistosta motivaation kuvaukset. Kuvaukset olivat sanoja, lauseita ja puheenvuoroja, jotka ilmensivät suoraan tai epäsuorasti toiminnan vaikuttimia. Samat sanat, lauseet tai muut tekstikatkelmat esiintyivät analyysissä useamman kuin yhden motiivin kuvauksena ja yksittäinen kuvaus saattoi samanaikaisesti edustaa useampaa kuin yhtä motiivia. Esimerkiksi sama haastateltavan lause esiintyi analyysissä sekä individualistisen motivaation, että funktionaalisen motivaatioteorian mukaisen suojaavuus – motiivin kuvauksena. Kun tarkastelin dereifikaatiokokemusta vapaaehtoistoiminnan motiivina, analyysiyksikköjä olivat reifikaalisen maailman, persoonattoman ystävyuden ja dereifikaation kuvaukset. Tarkasteltuani motiivien esiintyvyyttä aineistossa kävin ne luokka kerrallaan läpi ja analysoin motiiveja kokonaisuuksina. Lopuksi tarkastelin haastateltujen arvoja ja ideologiaa valiten analyysiyksiköiksi arvojen ja ideologioiden kuvaukset. Osa analyysistä perustui kokonaisten haastattelujen tulkintaan. Pääpaino oli kuitenkin luokiteltujen kuvausten mikroanalyysissä muusta tekstistä irrallaan.

4.3 Aineiston hankinta

Valitsin tutkimukseni kohteeksi Kaarinan vapaaehtoistoiminnan keskus Paletin vapaaehtoiset, koska näkemykseni mukaan he ovat kolmannen sektorin vapaaehtoistojen joukko, joka edustaa eri-ikäisiä ja eri taustoista tulevia vapaaehtoisia, ja jolla ei ole yhdistävää ideologista tai uskonnollista lähtökohtaa.

Vapaaehtoiset toimivat eri tavoin iäkkäiden, mielenterveyskuntoutujien, vammaisten ja pitkäaikaisesti sairaiden parissa. Asetin tavoitteekseni haastatella 2 – 3 kolmea vapaaehtoista jokaisesta Paletin vapaaehtoisten ryhmästä – ohjureista, kavereista, pilareista, menttoreista ja ruleteista. Paletin työntekijät esittelivät vapaaehtoisille mahdollisuutta osallistua tutkimushaastatteluihin, ja sain heiltä osallistumaan kiinnostuneiden henkilöiden yhteystiedot.

Toteutin Vapaaehtoistoiminnan keskus Paletin vapaaehtoisten haastattelut toukokuussa 2014. Valikoin haastateltavat siten, että he edustivat kattavasti Paletin eri vapaaehtoistyön muotoja. Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja ja toteutustavaltaan puolistrukturoituja teemahaastatteluja. Toimin itse haastattelijana ja käytin tukena laatimaani haastattelurunkoa (liite 1), jonka arvioimiseen osallistuivat sekä Paletin työntekijät että Tampereen yliopiston Porin yksikön pro gradu – seminaarilaiset. Haastattelut tehtiin Vapaaehtoistoiminnan keskus Paletin tiloissa. Haastattelutila oli rauhallinen ja haastateltaville tuttu. Haastattelut nauhoitettiin, ja ne litteroi tamperelainen Tutkimustieto Oy. Haastatteluja tehtiin kymmenen. Pisin haastattelu kesti 58 minuuttia, lyhin 18. Yhteensä aineistoa kertyi 304 minuuttia.

Tutkimusta varten haastattelin kymmentä henkilöä. Haastatelluista yhdeksän oli naisia ja miehiä yksi. Heidän ikähaarukansa oli 38 vuotiaasta 78 vuotiaaseen. Haastatelluista kaksi oli ansiotyössä, kaksi työttömänä ja kuusi eläkkeellä. Useat haastatellut toimivat vapaaehtoisena useammassa kuin yhdessä Paletin järjestämän vapaaehtoistyön muodossa: Haastatelluista kahdella oli kokemusta toimimisesta ryhmänohjaajana, kuudella vapaaehtoisena ystävänä toimimisesta, viidellä toimimisesta tukihenkilönä ja kolmella toimimisesta keikkavapaaehtoisena vaihtuvissa tehtävissä. Neljä haastatelluista oli tullut vapaaehtoistoimintaan mukaan ensimmäistä kertaa Paletin kautta, kuudella vastaajalla oli aiempaa kokemusta vapaaehtoistyöstä mm. urheiluseuroista, kirkosta ja kristillisistä järjestöistä, sosiaali- ja terveysalan yhdistyksistä, ammattiyhdistyksestä ja harrastusyhdistyksistä. Kahden haastateltavan äidinkieli oli muu kuin suomi. Kaikki haastattelut toteutettiin suomeksi. Yhdessä haastattelussa englantia käytettiin apukielenä haastateltavalle vieraiden käsitteiden merkityksen selventämiseksi.

4.4 Aineiston analyysi

Käytin aineiston tarkastelussa apuna QDA Miner 4 Lite – analyysiohjelmistoa. Aloitin aineistoon tutustumisen lukemalla aineiston kokonaisuudessaan. Sen jälkeen kiinnitin huomioni motivaation kuvauksiin, eli siihen, millä tavoin haastateltavat kuvasivat henkilökohtaisia syitänsä lähteä vapaaehtoistyöhön sekä syitä, jotka he haastatteluajankohtana kokivat syiksi

toiminnassa jatkamiselleen. Valitsin motivaation kuvaukset analyysiyksiköiksi. Löydettyäni aineistosta motivaation kuvaukset, aloitin niiden luokittelun kolmen vaihtoehdoisen selitysmallin mukaisesti. Ensimmäisessä vaiheessa tunnistin ja merkitsin haastateltavien auttajalähtöiset motiivit: *altruismiin, individualismiin ja solidaarisuuden*. Tämän jälkeen tarkastelin aineistoa funktionaalisen motivaatioteorian lähtökohdasta ja tunnistin sekä merkitsin sen mukaiset kuusi motiivia: *arvot, ymmärtäminen, yhteisöllisyys, ura, suojaavuus ja kehittyminen*. Lopuksi tarkastelin *dereifikaatiokokemusta* motiivina etsimällä haastateltavien kertomuksista *reifikaalisen maailman, persoonattoman ystävyyden* sekä *dereifikaation* kuvauksia ja käyttämällä niitä analyysiyksikköinä.

Kaikki kolme auttajalähtöistä motiivia, altruismi, individualismi ja solidaarisuus esiintyvät aineistossa. Individualistisia motiiveja löytyi jokaiselta kymmeneltä vastaajalta, ja ne olivat selkeästi yleisimpiä (35 mainintaa). Altruistisia motiiveja oli kuudella vastaajalla (13 mainintaa), samoin solidaarisia (12 mainintaa). Neljällä haastateltavalla esiintyi jokaisen kolmen luokan motiiveja. Kaksi haastatelluista toi esiin vain individualistisia motiiveja. Ainoakaan haastateltavan motiivit eivät olleet ainoastaan altruistisia tai solidaarisia. Individualistiset motiivit esiintyvät yleensä yhdessä altruististen tai solidaaristen motiivien kanssa. Solidaarisuus ja altruismi esiintyvät harvoin yhdessä. (Taulukko 1).

Taulukko 1.

Altruistiset, individualistiset ja solidaariset motiivit				
Motiivi	N	% Kuvauksista	Haastatellut	% Haastatelluista
Altruismi	13	6,5 %	6	60,0 %
Individualismi	35	17,6 %	10	100,0 %
Solidaarisuus	12	6,0 %	6	60,0 %

Funktionaalisen motivaatioteorian mukaan luokitelluista motiiveista arvot esiintyvät jokaisella kymmenellä haastateltavalla (26 mainintaa). Kehittymis – motiiveja oli kuudella haastateltavalla (13 mainintaa) Yhteisöllisyys – motiivi esiintyi haastateltavista viidellä (10 mainintaa). Neljä haastateltavista kuvasi suojaavuus – motiiveja (9 mainintaa) ja kolme ura – motiiveja (7

mainintaa). Ymmärtäminen esiintyi motiivina vain kahdella haastellulla (3 mainintaa). Jokaisella haastatelluista esiintyi motiiveja vähintään kahdesta luokasta. Yhdelläkään haastatelluista ei ollut motiiveja useammasta kuin neljästä luokasta. (Taulukko 2).

Taulukko 2.

Funktionalistiset motiivit				
Motiivi	N	% Kuvauksista	Haastatellut	% Haastatelluista
Arvot	26	13,1 %	10	100,0 %
Ymmärtäminen	3	1,5 %	2	20,0 %
Yhteisöllisyys	10	5,0 %	5	50,0 %
Ura	7	3,5 %	3	30,0 %
Suojaavuus	9	4,5 %	4	40,0 %
Kehittyminen	13	6,5 %	6	60,0 %

Aineiston tarkasteleminen sosiaalisten representaatioiden teorian näkökulmasta osoittautui myös hedelmälliseksi. Reifikaalista maailmaa kuvasi 7 haastateltavaa (15 mainintaa). Persoonatonta ystävyyttä kuvasi kuusi haastateltavaa (13) mainintaa. Dereifikaatiokokemusta kuvasi viisi haastateltavaa (7 mainintaa). (Taulukko 3).

Taulukko 3.

Sosiaalisten representaatioiden teoria				
Kuvaus	N	% Kuvauksista	Haastatellut	% Haastatelluista
Reifikaalinen maailma	15	7,5 %	7	70,0 %
Persoonaton ystävyys	13	6,5 %	6	60,0 %
Dereifikaatio	7	3,5 %	5	50,0 %

4.5 Arvot ja maailmankatsomus aineistossa

Koska funktionalistisen motivaatioteorian mukainen luokittelu osoitti, että jokaisella haastatellulla on vähintään yksi arvoihin perustuva motiivi, kävin aineiston läpi uudelleen. Etsin haastateltujen kuvaukset omista arvoistaan, maailmankatsomuksestaan ja ideologiastaan, ja valitsin ne analyysiyksiköiksi. Havaitsin aiemman tutkimuksen mukaisesti

(Esim. Wuthnow 1994; Saari & Lainen & Pessi 2007) kristillisyyden toistuvan haastateltavien kertomuksissa. Luokittelin arvot ja maailmankatsomuksen kahteen luokkaan: *kristillisuus ja jokin muu*.

Kristillisyyden kuvausta esiintyi neljällä haastatellulla (7 mainintaa). Jokin muu arvo tai maailmankatsomus esiintyi 8 haastatellulla (13 mainintaa). Kristillisuus ja muut arvot eivät näin ollen olleet toisensa poissulkevia. Jokainen haastateltu kuvasi jotakin arvoa tai maailmankatsomusta. (Taulukko 4).

Taulukko 4.

Arvot ja maailmankatsomus		
Arvo	N	Haastatellut
Kristillisuus	7	4
Jokin muu	13	8

4.6 Tutkimusetiikka

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisemat humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ohjaavat tutkijaa arvioimaan sekä tutkimuksen osallistujille että kohdejoukolle tutkimuksesta aiheutuvia seurauksia. Vastaavasti neuvottelukunta linjaa myös millä tavoin tutkimuksen teossa tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 2012).

Ihmistieteellisiin luettavien tieteenalojen eettiset periaatteet edellyttävät, että tutkimuksenteossa huomioidaan tutkittavien *itseään määräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen* sekä *yksityisyys ja tietosuoj*a (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009). Näin ollen myös omassa tutkimuksessani oli tärkeää, että haastatellut olivat mukana vapaaehtoisesti, ja että heidän suostumuksena tutkimukseen osallistumiseen perustui riittävään tietoon. Toisaalta yksittäisten haastattelujen lisäksi tarkastelun kohteena olivat Vastoinkäymiset voimavaraksi – hanke ja vapaaehtoistoiminnan keskus Paletti. Tutkimustyöni alkoi siksi tutkimusluvan anomisella Vastoinkäymiset voimavaraksi – hankkeelta ja

Palveluyhdistys Kaseva ry:ltä (liite 1). Haastateltavien henkilöiden etsiminen aloitettiin vasta tutkimusluvan myöntämisen jälkeen. Tutkimuslupa-anomuksessa kerroin tutkimuksen tavoitteista ja menetelmistä.

Haastateltujen vapaaehtoisuus varmistettiin ensimmäisen kerran haastateltujen rekrytoinnissa: Vapaaehtoistoiminnan keskus Paletin työntekijä kertoi vapaaehtoisille tutkimuksesta ja tiedusteli heidän kiinnostuksestaan osallistua haastatteluihin siten, että sain käyttööni vain niiden henkilöiden yhteystiedot, jotka olivat halukkaita osallistumaan. Seuraavaksi otin haastateltuihin yhteyttä puhelimitse ja esittelin tutkimusaiheen ja lähestymistavan samalla kun sovimme haastatteluajan. Myös haastattelujen aluksi keskustelin lyhyesti jokaisen haastateltavan kanssa tutkimuksen lähtökohdista ja tavoitteista varmistaakseni että heidän suostumuksena osallistua tutkimukseen perustui riittävään tietoon.

Vahingoittamisen välttämisen näkökulmasta katsoin tutkimukseni olevan vähäriskinen. Haastatteluihin osallistumisen ei näkemykseni mukaan voitu olettaa aiheuttavan haastatelluille taloudellista tai sosiaalista haittaa, eivätkä haastattelun teemat olleet luonteeltaan sellaisia, että niiden käsitteleminen haastattelutilanteessa olisi aiheuttanut henkisiä haittoja. Vahingoittamisen välttämisen näkökulma huomioitiin kuitenkin haastateltujen yksityisyyden ja tietosuojan turvaamisessa.

Haastateltujen yksityisyys ja tietosuoja tutkimuksessa varmistettiin suunnittelemalla haastatteluaineiston muodostaminen, käyttö ja säilyttäminen sekä tietojen käyttö tutkimusjulkaisussa niin, ettei kumpikaan vaarannu tutkimukseen osallistumisesta. Haastattelut toteutettiin digitaalisen nauhoituksen avulla ja syntyneet äänitiedostot annettiin litteroitavaksi luotettavalle yritykselle suojatun verkkoyhteyden avulla. Litteroitu aineisto palautui myös samaa kanavaa pitkin hallinnassani olevalle tallennustilalle luotettavalla pilvipalvelimella. Sekä äänitiedostot että litteroitu aineisto sijaitsevat ainoastaan pilvipalvelimella ja pääsy niihin on suojattu salasanalla. Tutkimuksen valmistumisen jälkeen poistin litteroiduista aineistoista tunnistetiedot, joista käy ilmi haastateltujen henkilöllisyys sekä editoin äänitiedoista pois haastattelujen alut, joissa tutkimukseen osallistuneet kertovat nimensä, ikänsä ja ammattinsa. Aineisto on jatkossa käytettävissä vain luvallani tieteelliseen tutkimukseen ja edellytän sen käyttäjän sitoutuvan kirjallisesti humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja

käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettisten periaatteiden (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009) noudattamiseen.

Päätin suojata tutkimuksessani haastateltujen yksilöllisyyden esittämällä otteet heidän haastatteluistaan nimettöminä ja viittaamalla yksittäiseen haastateltuun numerolla (H1 – H10). Haastateltujen sukupuoli- ja ikäjakauma, ammattiasema, äidinkieli ja heidän taustansa vapaaehtoistyössä raportoin aineiston ominaisuuksina siten, ettei yksittäisiä haastateltuja ole mahdollista tunnistaa näiden tietojen perusteella julkaisussa.

Tutkijana noudatin hyvää tieteellistä käytäntöä siten kuin Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) on sen määritellyt. Pyrin toteuttamaan tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja eli rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa soveltaen tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Koska sain tutkimuksen tekoon rahoitusta Vastoinkäymiset voimavaraksi – hankkeelta (aineiston litterointi) ja toimin Kaarinan kaupungin edustajana hankkeen ohjausryhmän jäsenenä tutkimusta aloittaessani, kiinnitin erityistä huomiota siihen, että toin tämän sidonnaisuuteni esiin sekä haastatelluille tehdessäni haastatteluja että raportoidessani tutkimukseni tuloksia. Myös valitessani tutkimusaihetta ja osallistuessani opinnäytteen ohjaukseen Tampereen yliopistolla pidin esillä rooliani hankkeessa sekä myönteisen suhtautumistani sen toimintaa kohtaan. Tutkimuksessani pyrin kunnioittamaan muiden tutkijoiden tekemää työtä ja viittaamaan heidän julkaisuihinsa asianmukaisella tavalla nostoen esiin niiden arvon ja merkityksen omassa tutkimuksessani ja raportoidessani sen tuloksia.

5 VAPAAEHTOISTEN MOTIIVIT

5.1 Altruismi vapaaehtoistoiminnan motiivina

”Varmaan se et mun työt oli siin pisteessä et niist säännöllisist töist oli pakko pitää taukoo et se oli ihan semmonen et, mut kuitenkin mä oon ollu koko aika työelämäs mukana niin en mä osaa ihan toimeettomanaka olla ni tää oli mun mielest semmone oiva vaihtoehto sit sille et on jotain semmost tekemistä mist mä itte saan jotain ja mist mä voin antaa jolleki toiselle sitä iloo.” (H3)

”Täs Paletissa mulla oli jopa semmonen ehkä vähän jalompikin ajatus et hyvää tekemällä saa hyvää tai että joku tämmönen että auttamisen halu.” (H7)

”No siitä saa, ihan luonnollisesti siitä saa automaattisesti siit tulee, hyvä mieli ja tämmönen et ei. Mut emmä oo mitään, pyyteettömästi mä teen tätä työtä.” (H9)

Kolme ylläolevaa lainausta osoittavat hyvin, millä tavoin altruismi näyttäytyy vapaaehtoisten kertomuksissa. Halu auttaa ja halu tuottaa toisille ihmisille iloa ovat tärkeä syy lähteä vapaaehtoistoimintaan ja jatkaa vapaaehtoisena. Haastatellut näkivät muiden auttamisen ”jalona” ja oman toimintansa vapaaehtoisena ”pyyteettömänä”. Samalla kuitenkin he toivat esiin kuinka ”auttamisesta tulee hyvä mieli”, ”hyvä tekemällä saa hyvää” ja myös auttaja itse ”saa jotakin”. Yksikään haastatelluista ei ilmaissut toimivansa tai toimineensa vapaaehtoisena saamatta toiminnastaan mielihyvää tai muuta hyötyä esimerkiksi mielekkään tekemisen tai uusien ystävyyssuhteiden muodossa. Kukaan ei myöskään kuvannut toimimista pakotettuna tai puhtaasti velvollisuudentunnosta.

Kuten muun muassa Pessi ja Saari (2008) ovat todenneet, altruistinen toiminta on harvoin sellaista, josta auttaja itse ei hyödy millään tavoin. Tutkiessaan auttajien asenteita he tulivat johtopäätökseen, että auttamisesta saatava ilo ja tyytyväisyyden tunne on tärkeä auttamista selittävä tekijä. Heidän tutkimuksessaan kuitenkin yli puolet vastaajista koki auttamisen velvollisuutenaan. Haastattelemini Paletin vapaaehtoisten kertomuksista sekä täysin pyyteetön herooinen altruismi että velvollisuuteen tai pakkoon perustuva altruistinen toiminta puuttuvat. Sen sijaan altruismi näyttää olevan myös heille merkittävä motiivi osallistua

vapaaehtoistoimintaan. Toisten auttaminen koetaan arvokkaana ja toiminnasta itselle koituvaa mielihyvää on tärkeää. Tulos on yhdenmukainen Pessin ja Saaren tulosten kanssa. Herooisen tai pakotetun altruismin poissaolo selittynee Paletin toiminnan luonteella – mikään sen järjestämisen vapaaehtoistoiminnan muodoista ei edellytä oman hyvinvoinnin ja terveyden vaarantamista, eikä taustalla ole yhteisöä, joka velvoittaisi jäseniään osallistumaan toimintaan. (Pessi & Saari 2008).

5.2 Individualistiset motiivit vapaaehtoistyössä

”Tää on, kyl tää antaa mulle, tää on ihan simmost, sisältöä elämään ja simmost et saa toteuttaa itseensä ja sit on nää työnhajukset ja nää määrätyt tapaamiset, nääkin on kauheen mukavia ja nää yhteiset mitä tää talo tarjoaa ja.. sit on jotain elämäs jotain et mihin mennä ja tietää et ittest on hyötty ja.. simmot, en mä osaa sanoa. Kyl mä ainakin saanu täst paljon ja oon ihan tyytyväinen ja tykkään et tää on hyvin tärkeetä tää vapaaehtoistyö.” (H5)

”Jostakin syystä sitten ittekin sanoin että täähän on aika mukavaa, määkin voisin jollakin lailla olla osallisena.” (H1)

”Niin siinä vaiheessa mulle nämä, esimerkiks [] ja nää niin ne oli semmosia henkireikiä. Mun oli päästävää välillä sieltä kottoa pois, ja saatava jotaki muuta ajateltavaa” (H2)

Individualistiset motiivit olivat haastatteluissa yleisimmin mainittu motiivien ryhmä. Siksi myös niiden kirjo oli laaja. Useimmat haastatellut kertoivat lähteneensä vapaaehtoisiksi saadakseen ”mielekästä tekemistä”. Mielekästä tekemistä oli esimerkiksi harrastus- ja kulttuuriryhmien vetäminen, jossa henkilö sai mahdollisuuden käyttää ja kehittää osaamistaan, sekä oman ajan ja tuen antaminen iäkkäille tai muutoin apua tarvitseville. Erityisesti haastatellut, jotka olivat jääneet työmarkkinoiden ulkopuolelle eläkkeelle siirtymisen tai työttömyyden vuoksi kertoivat tarpeen saada tekemistä ansiontyön tilalle olleen tärkeä syy lähteä vapaaehtoistoimintaan. Osalle haastatelluista toiminnan järjestäminen tarjosi onnistumisen kokemuksia ja mielihyvää.

Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen koettiin mahdollisuutena tutustua uusiin ihmisiin ja saada uusia ystäviä. Vapaaehtoistyön kautta saatava koulutus- ja

työnohjaus sekä osallistuminen erilaisiin tuettavien ryhmätoimintoihin koettiin miellyttävänä sosiaalisena kanssakäymisenä. Suomessa jonkin aikaa asuneelle haastatellulle vapaaehtoistyö näyttäytyi mahdollisuutena tutustua suomalaisiin ja kehittää kielitaitoa.

Useampi kuin yksi haastatelluista kertoi osallistuneensa vapaaehtoistoimintaan joko nyt tai aikaisemmin saadakseen työssä tarvittavia taitoja tai löytääkseen sen kautta mahdollisuuden työllistyä sosiaali- ja terveysalalle.

Osa haastatelluista kuvasi vapaaehtoistoimintaa myös omaa hyvinvointiaan kohentavana asiana. Vapaaehtoistyö edusti ”henkireikää” omassa arjessa, jonka teki vaikeaksi esimerkiksi omaishoitajuus tai yksinäisyys. Moni haastatelluista kertoi myös osallistuneensa vapaaehtoisena urheiluseurojen tai muiden harrastustoimintaa järjestävien tahojen toimintaan mahdollistaakseen oman tai omien lastensa osallistumisen.

Individualististen motiivien moninaisuus kertoo siitä, kuinka erilaisista vaikuttimista henkilö voi lähteä vapaaehtoistyöhön. Funktionaalinen motivaatioteoria (luku 8) tarjoaa työkalun niiden yksityiskohtaisempaan tarkasteluun. Haastateltujen kuvaukset individualistisista motiiveistaan ovat samankaltaisia kuin Wuthnown (1993) esimerkkihenkilöillä. Myös Stebbinsin (2004) esittämä näkemys vapaaehtoistoinnasta yhtenä vapaa-ajan vieton muotona saa tukea haastateltujen kertomuksista. Haastattelujen perusteella muodostuva kuva Paletin vapaaehtoistojen individualistisista motiiveista on samankaltainen kuin Nylundin (2000) tutkimuksissa. (Wuthnow 1993; Stebbins 2004; Nylund 2000).

5.3 Vapaaehtoisuus solidaarisuuden ilmentäjänä

” Sillon kun, must tuli omaishoitaja niin mä huomasin et omaishoitajat tarttee paljon kaiken näköst tukea ja apua ja sit mä perustin Kaarinaan omaishoitoyhdistyksen. Sitten mä olen vetäny sitä..” (H2).

” Mä olin ihan, 25 vuottakin ihan urheilus, itte urheilin ja sit vielä hoisin lasten jutut kaikki mitä oli ja muitten lasten mukana. Otin mukaan ja olin keittämässä ja tiskaamassa ja ompelemassa merkkejä vaatteisiin, kaikki mitä vaan voi kuulua urheiluun. Sit mä oon ollu tansseissa olutta myymässä, virkokeita, kaikki tämmösiä.” (H6).

” Mä lähdin [] koska, mä oman elämän..kokemukseni kautta jos mä pystyn auttamaan, miten mä oon kokenu, kun mul on ollu, avioero ja miten mä oon siitä selvinny niin jos mä pystyn auttamaan niin kun, mut näit ei oo viel, oikein näitä et, se keskusteleminen niin se, siihen mä aattelin et mä voisin auttaa, pääsemään koska se on, monelle et moni ei pääse siitä koskaan yli. Ja sairaudet ja, läheisen sairaus ja tämmönen.” (H9).

Haastatellut kuvasivat solidaarisia motiiveja osallistua vapaaehtoistoimintaan lähes yhtä paljon kuin altruistisia motiiveja. Erityistä on kuitenkin se, että solidaarinen motiivi liittyi useammin haastatellun aiempaan vapaaehtoistoimintaan kuin toimintaan Paletissa. Monilla haastatelluilla oli varhaisia solidaarisuuden kokemuksia lapsuudesta ja nuoruudesta: Suku, kyläyhteisö ja naapurit ovat tehneet talkootyötä ja huolehtineet iäkkäistä ja sairaista. Myöhemmät solidaarisuuden kuvaukset liittyvät ammattiyhdistysliikkeeseen, kristillisiin yhteisöihin ja urheiluseuroihin. Erityisesti urheiluseuratoiminta solidaarisena vapaaehtoistyönä korostuu.

Nykyisen vapaaehtoistoinnin solidaarinen motiivi korostui haastatellulla, joka oli tehnyt paljon omaishoitajien aseman parantamiseksi ja oli itse omaishoitaja. Myös tukihenkilönä toimiva haastateltu, joka halusi auttaa muita voitettuaan omat vaikeutensa, voidaan tulkita solidaarisesti motivoituneeksi Bramanten (2004) kuvaamien nuorten vapaaehtoisten tavoin. Solidaarisuuden epäsuoraa kuvausta esiintyi myös ryhmätoimintoja ohjaavien tai niihin osallistuvien vapaaehtoistojien kertomuksissa. Yleisesti haastateltujen ei kuitenkaan voida katsoa olevan solidaarisesti motivoituneita.

Se, ettei solidaarisuus näyttäydä useille haastatelluille nykyhetken vapaaehtoistoiminnassa merkittävänä vaikuttimena voi johtua Paletin vapaaehtoistoiminnan luonteesta – toiminta on selkeämmin kohdennettu vapaaehtoisilta tuettaville kuin ”meiltä – meille”. On mahdollista, että erilaisissa vertaistukeen perustuvissa vapaaehtoistoiminnan muodoissa solidaarisuus nousee merkityksellisempänä motiivina esiin.

5.4 Funktionaaliset motiivit vapaaehtoistoiminnassa

5.4.1 Arvot

” Sanotaan jos sieltä nyt lähdetään ihan alusta lähtien, niin tää seurakunnallinen toiminta, se oli [ ] jonka yhteydessä silloin toimin, se on yhdistyspohjanen, paikallinen yhdistystoiminta. Siinä oli ihan selkeesti se motiivi, että itse nuorena koin kääntymyksen, ja hengelliset asiat merkitsi todella paljon.” (H1)

” Ikäihmisilläkin on oikeus arvokkaaseen elämään. Vaikka he olis huonosti liikkuvia ja, huonomuistisia ja muuta. He on arvokkaita ihmisinä.” (H2)

Haastatelluista kaikki kuvasivat arvoja ja niiden näkymistä vapaaehtoistoiminnassa. Vain harva kuitenkin kuvasi tiettyjä arvoja vapaaehtoistoimintaan motivoivina tekijöinä. Arvojen merkitys motiivina nousi haastatteluissa esiin oman vapaaehtoishistorian ja tämänhetkisen toiminnan kuvauksissa. Niissä erilaiset asiat ja toiminnan lähtökohdat koettiin ”tärkeinä” ja ”arvokkaina”. Toisaalta kaikki haastatellut kuvasivat pyydetessä henkilökohtaisia arvojaan ja sitä, millä tavoin ne näkyvät heidän elämässään. Jokainen haastateltu myös kertoi kokevansa vapaaehtoistoiminnan olevan omien arvojensa mukaista toimintaa. Arvoja, joita haastatellut toivat esiin, olivat muun muassa lähimmäisenrakkaus, tasa-arvo, rehellisyys ja ikäihmisten kunnioittaminen. Yllälainatun haastatellun kuvaama hengellinen tai kristillinen arvomaailma vaikutti useamman kuin yhden haastatellun haluun toimia vapaaehtoisena.

5.4.2 Kehittyminen ja ymmärtäminen

”Sitten tulin tänne koulutukseen koska mua kiinnosti, [] Nimenomaan just tää vanhustyö kiinnosti siinä mielessä että olin kuullu niin paljo, uutisista ja kaikesta että sillä saralla on tonttia tehtäväksi.” (H7)

”Siihen koulutukseen mä oon kyllä ihan, mielelläni menen ja, koska se vois olla semmonen, yks jana mist mä lähtisin eteenpäin.” (H9)

Toisin kuin arvot – motiivien kuvaukset, kehittyminen – motiivien kuvaukset haastateltujen kertomuksissa olivat selkeitä. Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen nähtiin väylänä oman osaamisen kartuttamiseen ja inhimilliseen kasvuun. Haastatellut olivat lähteneet vapaaehtoisiksi esimerkiksi saadakseen lisää tietoa vanhustenhuollosta, kehittääkseen suomen kielen taitoaan sekä saadakseen koulutusta. Sekä aiemmin vaihto-opiskelijoiden parissa vapaaehtoisena toiminut haastateltu että Suomeen muuttanut haastateltu kertoivat lähteneensä vapaaehtoistoimintaan oppiakseen tuntemaan vierasta kulttuuria.

”Se on varmaan fifty, varmaan sillai ihan fifty-fifty mut et ehkä se auttaminen silti, jollain taval siit saa paljon enempi kun, tekee tätä työtä nii tää on jotenki, jotenki tää niin ku avartanu paljon, maailmaa. Siis sil taval näkee näitä ihmisiä mitkä o [] tuol on nii, siin oma maailma, kuin mä nyt osaan selittää mut oma maailma nii, ajattelee et kui hyvin sentään, on kaikki. Et semmoset pienet asiat, niin niist pystyy paljon enempi iloitsemaan ku isoist asioist.” (H9)

Ymmärtäminen – motiivi oli tunnistettavissa vain kahden haastatellun kertomuksesta. On mahdollista, että kehittyminen ja ymmärtäminen liittyvät arkikokemuksessa niin läheisesti yhteen, että haastattelijan ja haastatellun sanavalinnat vaikuttavat siihen, nousevatko molemmat motiivit esiin haastattelussa. Toinen ymmärtäminen – motiivia kuvanneista haastatelluista koki vapaaehtoistoiminnan antavan voimaa ja energiaa omaan arkeen perheen kanssa. Toinen puolestaan koki itseymmärryksensä lisääntyneen ja vuorovaikutustaitojensa parantuneen. Hän oli ymmärtänyt aiemmin työelämässä hankkimiansa asiakaspalvelutaitojen olevan jotakin, joiden avulla hän pystyi kohtaamaan luontevasti erilaisia ihmisiä.

5.4.3 Yhteisöllisyys

”Itse asiassa mä tykkäsin sen takia tulla, kun lapset on aikuisia, niillä ei oo vielä lapsia. Niin mun mielestä oli kiva lähteä tutustumaan uusiin ihmisiin ja oon tosi paljon tutustunut erilaisiin ihmisiin. Se on se juttu.” (H6)

”Tämmösiä yhteisiä vapaaehtoisten kesken että on tullu ihan uusia tämmösiä tuttava- ja ystäväkontakteja. Se on yks tärkeä asia, puolet ainakin sitä että meil on kivaa yhdessä sit meillä vapaaehtosilla ja hyvät vetäjät, hyvä koulutus ja semmonen kunnan ohjaus. Et ilman sitä tää olis jo varmaan lässähtäny.” (H7)

Yhteisöllinen motiivi osallistua vapaaehtoistoimintaan esiintyi puolella haastatelluista. Mahdollisuus uusiin ystävyyssuhteisiin tai miellyttävään yhdessäoloon näyttäytyi sekä kimmokkeena lähteä vapaaehtoiseksi ensimmäistä kertaa, että tärkeänä syynä jatkaa vapaaehtoistoiminnassa. Muut vapaaehtoiset, vapaaehtoistoimintaa koordinoivat työntekijät ja tuettavat koettiin yhtä lailla merkityksellisinä. Osalle haastatelluista vapaaehtoisten keskinäinen työnohjaus, koulutukset ja virkistätymispäivät olivat tärkeä syy pysyä mukana toiminnassa ja ne koettiin konkreettisena palkintona vapaaehtoistyöstä.

5.4.4 Suojaavuus

”Niin siinä vaiheessa mulle nämä, esimerkiks [] ja nää niin ne oli semmosia henkireikiä. Mun oli päästävä välillä sielt kottoo pois, ja saatava jotaki muuta ajateltavaa” (H2)

Osa haastatelluista oli lähtenyt vapaaehtoisiksi myös suojaavuus – motiiveiksi luokiteltavista syistä. Kuten ylläolevassa esimerkissä, vapaaehtoistoiminta nähtiin usein ”henkireikänä” tai mahdollisuutena ehkäistä yksinäisyyttä. Osa eläkkeelle tai työttömäksi jääneistä haastatelluista kuvasi vapaaehtoistoimintaa elämään sisältöä ja tarkoitusta tuotavana asiana. Eräälle haastatellulle tämä oli ollut tärkein syy lähteä mukaan vapaaehtoistoimintaan. Useammalle kuin yhdelle haastatellulle vapaaehtoistoiminta vaikutti toimivan väylänä työstää omaa tai läheisen sairautta. Eräs haastatelluista koki viettävänsä liikaa aikaa internetissä ja sosiaalisessa mediassa, ja piti vapaaehtoistoimintaa keinona sen vähentämiseen.

5.4.5 Ura

” Olen miettinyt pitkäksi ehkä vaihta työpaikkaa tämmöseen kotihoitoalalle mutta ku ei se onnistunut kun ei ole vastavaa tommosta paperii siel yleensä vaaitaan se paperi et täyty olla vastaava koulutus ja siivoojan papereilla ei ihan tommose kotihoitohommii päässyt ja siis ajattelin et tät hommaa vaiks tehä vaikka vapaaehtoistyönä ja aluks” (H4)

”No vähän aikaa oli, kun mä kävin siel [, ni senhän takii mä kävin et mä saisin töitä. Sain mä semmosii sijaisuuksii vähän aikaa, mut neki on loppu.” (H8)

Kolme haastatelluista kuvasi ura – motiiveja kertoessaan toiminnastaan vapaaehtoisina. Kaksi haastateltua, joilla kummallakaan ei ollut sosiaali- ja terveysalan koulutusta näki vapaaehtoistyön väylänä vanhustenhuollon ja asumispalvelujen avustaviin tehtäviin. Toisen kohdalla tämä oli myös osittain toteutunut aiemmassa vapaaehtoistoiminnassa. Vieraskieliselle haastatellulle, jolla ei ollut työhistoriaa Suomessa, kielitaidon kehittyminen vapaaehtoistyössä oli välitavoite työllistymiseen tai jatko-opintoihin. Yhdelle haastatellulle aiempi vapaaehtoistoiminta oli myös ollut hyödyksi hänen toimiessaan astioiden ja pesuaineiden verkostomyyjänä.

5.5 Dereifikaatiokokemus vapaaehtoistoiminnan motiivina

” Kuitenki puhutaan suureen ääneen siitä että omaiset, tai siis vanhusten pitäis asua mahdollisen pitkään kotona. Ei he voi asuu kotona jos ei he pysty käymään vähintään pari kertaa viikos kaupassa. Niin kuka sen kauppareissun järjestää? Ei kaikil oo omaisia sil tavalla et voisivat käydä avustamassa. Kyl näit on paljo tämmösii kysymyksii.” (H2)

”No, tietysti tämmöses, talois tulee tämmöses.. joskus semmonen olo et jos olis mun äiti ni mä veisin pois täältä.” (H5)

” Koska kyllähän sun täytyy nää perusasiat hyväksyä, Suomi on kiinni heinäkuussa. Se on niin kauan ollu kun minä muistan.” (H8)

Suurin osa haastatelluista kuvasi reifikaalista maailmaa Marjovuon (2014) määrittelemällä tavalla. Sen kuvauksia löytyi seitsemältä haastatellulta, ja ne olivat usein yksityiskohtaisia ja voimakkaita. Erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden koettiin olevan täynnä puutteita, sääntöjä ja rakenteita, jotka aiheuttavat kielteisiä kokemuksia ja ahdistusta. Vanhustenhoito ja hoivapalvelut nähtiin tunteettomina, kylminä ja talousajattelun kyllästäminä. Taloudellisia resursseja ja henkilökuntaa oli

liian vähän. Toisaalta alan työntekijöitä vaadittava muodollinen pätevyys koettiin ongelmana – avustaviin tehtäviinkään ei voi päästä ilman sosiaali- ja terveysalan koulutusta. Vammaisille ja mielenterveyskuntoutujille tarkoitetut palvelut olivat haastateltujen kuvauksissa huonosti suunniteltuja ja riittämättömiä tai niiden saatavuus rajallinen. Päätävillä virkamiehillä ja luottamushenkilöillä ei nähty olevan riittävää asiantuntemusta ja myös palvelujen työntekijöiden osaaminen ja motivaatio kyseenalaistettiin. Halu tehdä vallitsevalle asiantilalle jotakin nousi esiin useamman kuin yhden haastatellun kuvauksissa. Rakenteet ja käytännöt näyttäytyivät kuitenkin sellaisina, ettei haastatelluilla ollut mahdollisuuksia vaikuttaa niihin. Kukaan haastateltava ei kuvannut tietoisesti pyrkivänsä pois kohtaamansa reifikaalisen maailman rajoitteista. Aineistosta löytyy pikemminkin kuvausta siitä, kuinka vallitseva asiantila on vain hyväksyttävä.

”Mut siinon jotain yhtenäistä tässäkin mitä on, ihmiset kertoo omista tunnoistaan, ja sisäisestä elämästä ja mitä ovat kokeneet.” (H1)

”Meil on näit vapaaehtosten keskinäisiä tapaamisiltoja, missä me saadaan koulutusta, tavataan toisia. Sit meil on tämmösiä hauskanpitohetkiä muutaman kerran vuodessa. Että nyttänkin on tämmönen hemmotteluiltapäivä ens viikolla. Sitten me Tallinnan reissuja tehdään aina sillon tällön. Tämmösiä yhteisiä vapaaehtoisten kesken että on tullu ihan uusia tämmösiä tuttava- ja ystäväkontakteja. Se on yks tärkeä asia, puolet ainakin sitä että meil on kivaa yhdessä sit meillä vapaaehtosilla ja hyvät vetäjät, hyvä koulutus ja semmonen kunnon ohjaus. Et ilman sitä tää olis jo varmaan lässähtäny” (H7)

” Et tääl ei oo millään tavalla tää ei oo millään tavalla semmonen laki et nyt tehään sitä ja tätä ja tota vaan, kaikkia kuunnellaan ja kaikki otetaan huomioon kaikki mielipiteet. Ja jokasta kohdellaan kauniisti ja, hyvin. Et mul ei oo mitään, negatiivist sanottavaa täst.” (H9)

Persoonattoman ystävyyden maailma näyttäytyi vapaaehtoistyössä samalla tavoin kuin Marjovuon (2014) tutkimuksessa. Haastatellut, joilla oli kokemusta ryhmien

vetämisestä, kuvasivat tuettavien ryhmien ilmapiiriä ja vuorovaikutusta. Kuvauksissa toistuivat keskeisinä teemoina luottamuksellisuus, yhteisöllisyys ja ryhmän merkityksen jäsenille. Muut haastatellut kuvasivat pääsääntöisesti persoonatonta ystävyyttä vapaaehtoisten välillä. Kuvauksissa nousivat esiin vuorovaikutus, dialogisuus ja yhteistoiminnasta saatava mielihyvä. Ne tukevat näin ollen ajatusta vapaaehtoistoiminnasta konsensuaalisen maailman ilmiönä. Reifikaalinen maailma suodattui haastateltujen kuvauksissa vapaaehtoistyön maailmaan Paletin ja sen palkattujen työntekijöiden kautta. Toiminnan puitteet rajoitteineen ja professionaalien toiminta vapaaehtoistoiminnan koordinoijina ymmärrettiin olennaiseksi osaksi vapaaehtoistoiminnan sosiaalista representaatiota. Sen enempiä vapaaehtoistoiminnan keskusta kuin sen työntekijöitäkään ei kyseenalaistettu tai esitetty kielteisessä valossa. Pikemminkin puitteet ja ammatillinen ohjaus nähtiin voimavarana. Mielenkiintoinen yksityiskohta ovat useamman kuin yhden haastatellun kuvaukset heille järjestetystä työnohjauksesta ja sen merkityksestä. Niissä sosiaali- ja terveyspalveluiden (reifikaalisen maailman) suodattuminen konsensuaaliseen maailmaan (vapaaehtoistyöhön) ja näiden kahden maailman vuorovaikutus konkretisoitui.

” Tää oli mun mielest semmone oiva vaihtoehto sit sille et on jotain semmost tekemistä mist mä itte saan jotain ja mist mä voin antaa jolleki toiselle sitä iloo. Et se on se pointti siinä et homma on mielekäst ja mä voin itte jopa valikoida vähän et mihin hommaan mä lähden mukaan.” (H3)

” En mä osaa sitä eritellä sillai et se on vaan semmonen, miten mä nyt sen sanoisin se vaan tuntuu hyvält täl hetkel et mä saan itte määritellä sen et kuinka paljon mä teen mitä mä teen missä mä oon mukana ja missä en nii se on jotenki semmonen se on mun juttu vaan mihin mä haluan lähtee nii siihen mä sit lähden sil tarmolla mikä on satalasis tyyliin et sillon mä siit nautin koska se on mun päätösvallassa se mitä mä haluan tehdä.” (H3)

” Siis sil taval näkee näitä ihmisiä mitkä o [] tuol on nii, siin oma maailma, kuin mä nyt osaan selittää mut oma maailma nii, ajattelee et kui hyvin sentään, on kaikki. Et semmoset pienet asiat, niin niist pystyy paljon enempi iloitsemaan ku isoist asioist. Ja sitte mul on päivystyksiä täällä ollu. Se on ollu kauheen, mukavaa työtä kun on päivystyksiä täällä aina täällä Paletissa. Täällä ohikulkijat tulee juttelemaan ja, se on ja sit meil on, ne kerran kuukaudessa ne, illat ku pidetään et kaikki ketkä haluaa tulla. Ja sit se on, täs ollu niin, []justiin ku et kaikki on et, ei mitään oo pakko tehdä. Vaan se on kaikki tosiaan et jos ei jaksu tulla nii ei oo joka kerta tartte tulla. Mut mä oon kyl

pyrkiny mä tykkään tulla et, joka kerta kun mä lähen täält nii mulla on aika, kauheen kiva mieli.” (H9)

Viiden haastattelun kohdalla vapaaehtoistoiminnan ja omien motiivien kuvauksessa esiintyi elementtejä, joiden voidaan katsoa edustavan dereifikaatiokokemusta. Niistä keskeinen on kokemus autonomiasta ja kontrollista. Haastatellut kokivat voivansa itse päättää millä tavoin ja kuinka paljon he osallistuivat vapaaehtoistointaan. Toiminta näyttäytyi heille ulkoisista pakoista vapaana. Muita kuvauksissa toistuvia elementtejä olivat toiminnan mielekkyys ja se, että toimiminen vapaaehtoisena tuotti mielihyvää. Yhdessä nämä kolme tekijää loivat kokemuksen siitä, että toiminta on omaehtoista ja itse määriteltävissä, mielekästä ja miellyttävää – eli Marjovuon määritelmän mukaisen kokemuksen siitä, että ”reifikaalisen maailman tuottama turhautuminen ja ahdistus hetkeksi siirtyy kokemushorisontin toiselle puolelle ja ikään kuin hetkellisesti lakkaa olemasta” (Marjovuon 2014, 151).

5.6 Vapaaehtoisten arvot ja maailmankatsomus

” Kyl tää uskonnollisuus sillain, et totta kai mä pidän niit arvoi mitä uskonos sanotaan, just tämä lähimmäisenrakkaus ja rehellisyys. Et kyl mul kristilliset arvot on tärkeitä.” (H8)

” Perhe on ihan ykkösjuttu. Se on ihan ehdoton omat lapset ja sitä kautta omat vanhemmat se oma tiivis yhteisö, ikäihmisten kunnioittamine [ ]”. (H3)

” Mulla on toi perhe niin tärkeä. Se on kumminkin ykkönen, sukulaiset on toiset semmoiset, lähisukulaiset.” (H6)

” Mä oon sitä joskus miettiny että olenko mä arvoliberaali vai arvokonservatiivi ja ehkä se sinne konservatiivin puolelle menee. Kyl mä ihmisarvo, tuota ihmisoikeuksia pidän tärkeänä ja en hyväksy kehenkään ihonväriin tai mihinkään tapahtuvaa syrjintää.” (H7)

Yhtenä haastattelujen teemana olivat henkilöiden oma maailmankatsomus ja ideologia. Tarkoituksena oli kartoittaa haastateltujen arvomaailmaa ja maailmankatsomusta laajemmin kuin puhtaasti vapaaehtoistoiminnan motiivina. Haastateltujen arvojen tarkastelu funktionaalisen motivaatioteorian viitekehyksessä toi esiin, että omien arvojen mukainen toiminta on vapaaehtoisille tärkeää. Se

kuitenkin jätti auki kysymyksen, mitkä arvot ja maailmankatsomus olivat henkilöiden motivaation taustalla.

Suurin osa haastatelluista kuvasi kristillisiä arvoja tai määritti itsensä kristityksi. Tämä vahvistaa altruismi-tutkimuksen (Saari & Kainulainen & Yeung 2005; Saari & Pessi 2008) kuvaa siitä, että auttamistyötä tehdään paljolti kristillisen arvomaailman pohjalta. Kristillisen arvojen lisäksi ja niiden kanssa rinnan haastatellut kuvasivat perhekeskeisiä, familiaristisia arvoja. Neljä haastateltua kuvasi oman perheen ja sukulaiset kaikkein tärkeimmäksi arvoksi tai elämän tärkeimmäksi asiaksi. Muita tärkeitä arvoja olivat toisten kunnioittaminen, rehellisyys, ihmisoikeudet, vapaus ja tasa-arvo. Yksikään haastatelluista ei kuvannut poliittisia ideologioita tai muuta kuin kristillistä uskonnollista maailmankuvaa.

Kodin ja perheen merkitys haastatelluille voi vaikuttaa ristiriitaiselta, sillä heidän toiminnassaan vapaaehtoisina tuen ja avun kohteena ovat muut kuin oman lähipiirin jäsenet, ja moni haastatelluista vietti vapaaehtoisena merkittävän osan vapaa-ajastaan poissa perheensä parista. Toisaalta muut haastateltujen kuvaamat arvot kuten tasa-arvo, toisten ihmisten kunnioittaminen ja rehellisyys liittyvät jokainen tavalla tai toisella ihmissläheisyyttä, humanisuutta. Kun huomioidaan se, että kaikki haastatellut kuvasivat individualistisia motiiveja toiminnalleen vapaaehtoisina, familiarististen arvojen ja kodin ulkopuolelle suuntautuvan toiminnan näennäinen ristiriita ratkeaa: Omaa perhettä ja lähipiiriä sekä tuntemattomia kohtaan tunnettu humanisuus on Wuthnown (1994) määritelmän mukaista myötätuntoa, joka pohjimmiltaan on individualistista. Henkilöt, jotka kokevat myötätuntoa omaa perhettään ja sukuaan kohtaan, kokevat myötätuntoa myös vieraita kohtaan.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Tutkimuksen yhteenveto ja keskeiset johtopäätökset

Tutkimukseni tarkoitus on ollut selvittää, mitkä ovat tekijöitä, jotka saavat henkilön tekemään palkatonta työtä oman lähipiirinsä ulkopuolella tuntemattomien ihmisten tai yhteisön hyväksi sekä tarkentaa aiemman tutkimuksen luomaa kuvaa vapaaehtoistyötä tekevien henkilöiden motiiveista. Tutkimusaineistona olen käyttänyt keväällä 2014 keräämiäni kymmenen vapaaehtoisen haastatteluja. Tutkielmani ensimmäisissä luvuissa olen esitellyt keskeiset vapaaehtoisten motivaatiota koskevat teoriat, sekä niitä hyödyntävän aikeisemman tutkimuksen, ja tarkastellut eri teorioita suhteessa toisiinsa. Sen jälkeen olen kuvannut, millä tavoin suoritin tutkimukseni sekä esitellyt sen keskeiset tulokset. Tässä luvussa esitän johtopäätökseni siitä, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siihen, että haastatellut ovat lähteneet mukaan vapaaehtoistoimintaan ja jatkavat sen parissa. Viimeisessä luvussa kerron, millä tavoin tätä tietoa voidaan soveltaa käytännössä, ja minkälaiselle jatkotutkimukselle tutkielmani luo pohjaa.

Teoriat vapaaehtoistoiminnan motivaatiosta tarjoavat erilaisia selitysmalleja sille, minkä vuoksi henkilöt lähtevät vapaaehtoisina auttamaan muita ja pysyvät toiminnassa mukana. Näkemys siitä, että vapaaehtoistoiminta on altruistisesti motivoitunutta, on niistä perinteisin ja tutkimuskirjallisuudessa keskeisin. Altruismia, toisen huomioon ottavaa toimintaa, on pyritty luokittelemaan eri tavoin. Osa tutkijoista pitää altruistisena toimintana vain täysin pyyteetöntä toimimista muiden hyväksi. Osa puolestaan hyväksyy altruismin piiriin myös toiminnan, josta koituu hyötyä auttajalla itselleen, tai muiden hyväksi toimisen velvollisuudesta, pakosta tai ulkoisen paineen alla. Omassa tutkimuksessani altruistisia motiiveja esiintyi yli puolella haastatelluista. Altruististen motiivien ääripäät, puhdas herooinen altruismi ja pakkoon tai velvollisuuteen perustuva altruismi eivät kuitenkaan olleet ainoakaan haastatellun vaikuttimena. Oma näkemykseni on, että Paletin toiminnan muodot ovat sen kaltaisia, ettei niihin osallistuminen edellytä henkilön omasta hyvinvoinnista tinkimistä ja heroisuutta, kuten esimerkiksi vapaaehtoisuus palo- ja

pelastustoiminnassa. Toisaalta toiminta on kaikille avointa, eikä taustalla ole yhteisöä, jonka jäsenyyden ehtona tai kirjoittamattomana sääntönä olisi velvollisuus osallistua vapaaehtoistoimintaan.

Vapaaehtoistoiminnan keskus Paletin vapaaehtoiset muodostavat taustaltaan ja ominaisuuksiltaan heterogeenisen ihmisjoukon, jotka yhteisen toiminnan lisäksi jakavat keskenään samankaltaisia arvoja. Monet heistä ovat motivoituneet toimimaan vapaaehtoisina individualistista lähtökohdista, mutta useilla on altruistisia ja solidaarisia motiiveja. Individualistisista motiiveista tärkein on mahdollisuus toimia henkilökohtaisten arvojen mukaisesti. Vapaaehtoisille tärkeitä arvoja ovat kristillisyyttä, perhearvot ja yleinen humanisuus. Yhteinen nimittäjä näille arvoille on myötätunto.

Toinen merkittävä motiivi osallistua vapaaehtoistoimintaan on mahdollisuus uusien tietojen ja taitojen hankkimiseen. Myös yhteisöllisyys on vapaaehtoisille tärkeää ja se nähdään erityisesti toiminnan jatkumisen mahdollistajana. Osalle vapaaehtoisista osallistuminen toimintaan on keino suojata minua esimerkiksi työttömyydestä aiheutuvan tarpeettomuuden kokemukselta tai väylä käsitellä omia vaikeuksia. Paletin vapaaehtoistoimintaan osallistuminen edustaa joillekin työkäisistä vapaaehtoisista myös mahdollisuutta ammatillisten valmiuksien kehittämiseen ja työllistymiseen.

Vapaaehtoiset ovat aidosti vapaaehtoisesti toiminnassa mukana. He eivät koe ulkoista pakkoa tai velvollisuutta osallistua toimintaan. Monet vapaaehtoisista tiedostavat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmän rakenteellisia ongelmia ja näkevät sen reifikaalisen maailman osana. Vaikka vapaaehtoiset eivät kuvaa tarvetta persoonattoman ystävyyden maailman osallisuuden kautta saavutettavaan dereifikaatiokokemukseen on selvää, että toimiminen vapaaehtoisena Paletin eri toiminnoissa tarjoaa siihen mahdollisuuden.

Individualistiset motiivit ovat kaikkein laajin ja monimuotoisin vapaaehtoistoimintaan hakeutumista ja siinä jatkamista selittävä vaikuttimien ryhmä. Funktionaalinen motivaatioteoria jäsentää individualistisia motiiveja tarkemmin ja auttaa ymmärtämään kuinka samaan organisaatioon ja toimintamuotoon sitoutuvat

vapaaehtoiset voivat tosiasiallisesti olla eri syystä niissä osallisina. Kaikkein tärkeimpiä individualistisia motiiveja tutkimusaineistossani olivat arvo – motiivit. Jokaiselle haastatellulle oli tärkeää toimia omien arvojen mukaisesti. Arvojen lähempi tarkastelu ja luokittelu osoittivat, että erityisesti kristilliset arvot ja perhearvot olivat haastatelluille merkityksellisiä. Muita haastateltujen esiin nostamia arvoja olivat toisten kunnioittaminen, rehellisyys, ihmisoikeudet, vapaus ja tasa-arvo. Vapaaehtoistyön tutkimuksen viitekehyksessä perhearvojen ja muiden haastateltujen mainitsemien humanien arvojen voidaan katsoa edustavan Wuthnow (1994) määritelmän mukaista myötätuntoa. Se, kuvaako myötätunto erityistä haastateltavia yhdistävää persoonallisuuspääpiirrettä, tai mikä on myötätunnon ja kristillisen arvomaailman välinen suhde, jää tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Paletin toiminta ei ole lähtökohtaisesti kristillistä, mutta osalla haastatelluista vapaaehtoisista oli taustaa seurakuntien ja muiden uskonnollisten yhteisöjen toiminnassa. Se, edistääkö kristillinen arvomaailma osallistumista vapaaehtoistoimintaan, vai saako kristillisen vapaaehtoistyön pitkä traditio sisäsyntyisesti auttamishaluiset henkilöt mukaan kristilliseen toimintaan, on kysymys, joka ansaisi oman tutkimuksensa.

Kehittymiseen liittyvät individualistiset motiivit olivat haastatelluilla yleisiä. Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen nähtiin väylänä oman osaamisen kartuttamiseen ja inhimilliseen kasvuun. Haastatellut olivat lähteneet vapaaehtoisiksi saadakseen lisää tietoa, taitoja tai koulutusta. Myös tämä selittynee Paletin toimintatavalla ja toimintamuodoilla. Kaikki vapaaehtoiset olivat saaneet toimintaan koulutusta ja he olivat jatkuvan työnohjauksen piirissä. Osa haastatelluista mainitsi koulutuksen syyksi lähteä mukaan toimintaan ja useampi kuin yksi vapaaehtoinen piti sitä tärkeänä toiminnan jatkuvuuden ja toiminnassa mukana pysymisen kannalta. Kehittymisen lisäksi yhteisöllisyys oli haastatelluille tärkeää. Yhteisöllisyyttä oli sekä toiminnassa tuettavien että vapaaehtoisten kesken.

Yksittäisillä vapaaehtoisilla esiintyi suojaavuus – motiiveja. Vapaaehtoistoiminta nähtiin ”henkireikä” tai mahdollisuutena ehkäistä yksinäisyyttä. Osa haastatelluista kuvasi vapaaehtoistoimintaa elämäänsä sisältöä ja tarkoitusta tuotavana asiana. Suojaavuus – motiiviin saattoi liittyä myös solidaarisuus – motiivi. Haastatellut

halusivat tukea henkilöitä, jotka ovat heidän kanssaan samassa asemassa, tai jotka kokivat vaikeuksia, jotka haastatellut itse olivat jo voittaneet. Paletin toiminta ei ole luonteeltaan vertaistukea, vaan eri toimintamuodoissa vapaaehtoisten toiminta kohdistuu tuettaviin. Siksi suojaavuus – motiivien ja solidaarisuus – motiivien esiintyminen on mielenkiintoista. Toisaalta haastateltujen kertomuksissa solidaarinen motiivi liittyi useammin haastatellun aiempaan vapaaehtoistoimintaan kuin toimintaan Paletissa. Solidaarisia motiiveja osallistua vapaaehtoistoimintaan kuvattiin silti yleisesti lähes yhtä paljon kuin altruistisia motiiveja.

Yhteisöllisyys ja solidaarisuus ovat ilmiöitä, jotka liittyvät Marjovuon (2014) määrittelemään persoonattoman ystävyden maailmaan. Haastatellut kuvasivat vapaaehtoistoiminnan ilmapiiriä ja vuorovaikutusta sekä vapaaehtoisten kesken, että vapaaehtoisten, tuettavien ja professionaalien välillä. Kuvauksissa toistuivat luottamuksellisuus, yhteisöllisyys ja ryhmän merkitys sen jäsenille. Ja niissä nousi esiin vuorovaikutus, dialogisuus ja yhteistoiminnasta saatava mielihyvä. Näkemys siitä, että vapaaehtoistoiminta on konsensuaalisen maailman osa ja vastakohta byrokratian ja professionalistuneen työn reifikaalisella saa tukea haastateltujen kertomuksista. Useat haastatellut kuvasivat reifikaalista maailmaa ja erityisesti vanhusten, vammaisten ja mielenterveyskuntoutujien palveluja sen ilmentymänä. Kukaan haastatelluista ei kuvannut tietoisesti pyrkivänsä pois reifikaalisen maailman rajoitteista, mutta puolet haastatelluista kuvasivat Marjovuon (2014) määritelmän mukaisen dereifikaatiokokemuksen, jolle keskeistä oli kokemus autonomiasta ja kontrollista. Näin ollen Marjovuon teoria dereifikaatiokokemuksesta vapaaehtoistoiminnan motiivina saa vahvistusta, mutta jatkotutkimukselle on tarvetta. Pyrkimys dereifikaatioon on oman tutkimukseni perusteella täysin mahdollinen motiivi lähteä vapaaehtoistoimintaan ja jatkaa sen parissa. Haastatellut ovat tietoisia altruistisista, individualistisista ja solidaarisista motiiveistaan, ja osalle heistä omien arvojen ja ideologian kuvaaminen on helppoa. Tietoista pyrkimystä dereifikaatioon ei esiinny heidän kertomuksissaan. Toisaalta on mahdollista, että se nousee epäsuorasti esiin haastateltujen kuvatessa toiminnan mielekkyyttä, arvojen mukaisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Kaikki motivaatioteoriat kuvaavat vapaaehtoistoiminnan motiiveja ja vapaaehtoistojoiden erilaisia vaikuttimia eri näkökulmasta. Tutkimuksessani individualistiset motiivit nousevat korostuneesti esiin ja funktionalistinen motivaatioteoria onnistuu kenties parhaiten haastateltujen motivaation kuvauksessa. Dereifikaatioteoria puolestaan tarjoaa kokonaisvaltaisimman tavan tarkastella vapaaehtoistointaa ilmiönä. Sen heikkous on, ettei se pysty kertomaan, miksi yksittäinen henkilö päätyy etsimään persoonattoman ystävyuden maailmaa juuri vapaaehtoistoiminnan kautta. Oman näkemykseni mukaan esimerkiksi urheilu, harrastajateatteri tai luottamustoimen hoitaminen ovat elämänalueita, joihin liittyy samankaltaisia piirteitä, eikä dereifikaation mahdollisuutta niiden parissa voi poissulkea. Toisaalta jokainen teoria tarkastelee vapaaehtoisten motiiveja, samoin aiempi tutkimus. On täysin mahdollista, että myös henkilöt, jotka eivät toimi vapaaehtoisina ovat samoin motivoituneita ja jakavat samat arvot kuin toimintaan osallistuvat. Toimintaan osallistumiseen voivat tuolloin vaikuttaa motivaation sijasta muut syyt, kuten resurssit, elämäntilanne tai yksittäinen vapaaehtoistointaan aktivoiva impulssi.

Yhteenvedon pelkistän tutkimukseni tulokset seuraavasti: Individualistiset motiivit näyttävät olevan merkittävin syy osallistua vapaaehtoistointaan ja jatkaa sen parissa. Ne eivät kuitenkaan sulje pois altruistisia ja solidaarisia motiiveja. Keskeisin yksittäinen motiivi on mahdollisuus toimia omien arvojen mukaisesti, mutta myös mahdollisuus kehittyä ja oppia uutta on vapaaehtoisille tärkeää. Individualististen motiivien kirjo on laaja, ja funktionaalinen motivaatioteoria hyvä työkalu niiden jäsentämiseen. Vapaaehtoiset kokevat vapaaehtoistoiminnan yhteisöllisenä ja omaa hyvinvointiaan lisäävänä toimintana. Vapaaehtoisten kertomuksissa esiintyy reifikaalisen maailman sekä konsensuaalisen persoonattoman ystävyuden maailman kuvausta runsaasti, joten dereifikaation kokemuksen merkitys vapaaehtoistoiminnan motiivina ei ole poissuljettu, vaikka sen suoraa kuvausta ei löydy vapaaehtoisten kertomuksista.

6.2 Tulosten soveltaminen käytännössä ja jatkotutkimuksen tarve

Haastattelemi Paletin vapaaehtoiset olivat individualistisesti motivoituneita. Heille vapaaehtoistoiminnassa oli tärkeää erityisesti mahdollisuus toimia omien arvojensa mukaisesti ja kehittää itseään. Monelle eläkkeelle tai työttömäksi jääneelle toimiminen vapaaehtoisena oli ”mielekästä tekemistä”, joka toi sisältöä arkeen. Altruistiset ja solidaariset motiivit olivat haastateltujen kertomuksissa vähemmän läsnä, mutta myös niillä oli tärkeä merkitys. Jatkossa uusia vapaaehtoisia rekrytoitaessa tulee tämän tutkimuksen valossa korostaa vapaaehtoistoiminnan hyötyä vapaaehtoiselle – ei tuettavalle. Vapaaehtoisen saama hyöty tai hyvä mieli ei tee toiminnasta vähemmän arvokasta tai vapaaehtoisesta huonompaa. Vapaaehtoistointa voi olla Stebbinsin (2004) näkemyksen mukaisesti tapa viettää vapaa-aikaa. Toiminnan markkinoiminen kehittävänä ja omien arvojen mukaisena harrastustoimintana voi olla hyvä strategia.

Suurin osa vapaaehtoisista koki Paletin toiminnan yhteisöllisenä. Useampi kuin yksi henkilö kertoi saaneensa toiminnassa uusia ystäviä. Yhteiset virkistyspäivät, retket ja työnohjaus koettiin positiivisina ja tärkeinä asioina. Moni haastatelluista oli sitä mieltä, että juuri mainitut tekijät olivat niitä, jotka pitivät heidät toiminnassa mukana. Näin ollen, kun toiminnan resurssit mahdollisesti tulevaisuudessa paranevat, on ensisijaisen tärkeää muistaa vapaaehtoisista huolehtiminen, ja Marjovuon (2014) kuvaaman persoonattoman ystävyuden maailman ylläpitäminen.

Osa vapaaehtoisista on mukana vapaaehtoistoiminnassa saadakseen ”henkireiän” vaikeaan arkeensa tai voidakseen kokea itsensä tarpeelliseksi esim. jouduttuaan työttömäksi. Osallistuminen vapaaehtoistointaan voi lisätä merkittävästi vapaaehtoisen omaa hyvinvointia ja voimavaroja, mikä pitkälle tähtäimellä ehkäisee hänen omaa sosiaali- ja terveystarpeiden tarvettaan. On hyvä muistaa, että myös Kunnallissalan kehittämissätiö on todennut, että kuntien tulisi panostaa entistä enemmän omaehtoiseen toimintaan ja tekemiseen, vapaaehtoistyöhön, työllistämiseen, palkkasuhteisiin ja sosiaalisiin yrityksiin, jotta aikaisempaa

useammalla olisi mahdollisuus osoittaa osaamistaan, kokea yhteiskunnallista vastavuoroisuutta ja vahvistaa tulevaisuuden suunnitelmiaan (Isola & Turunen & Hänninen & Karjalainen & Hiilamo 2015). Haettaessa rahoitusta ja neuvotellessa julkisten sosiaali- ja terveystalveluiden kanssa toimintaedellytyksistä lienee hyödyllistä pitää myös tämä vapaaehtoistyön voimaannuttavaa vaikutusta korostava näkökulma esillä.

Kaarinan vapaaehtoistoiminnan keskus Paletti on tällä hetkellä vailla ulkopuolista rahoitusta ja toimii vuosia 2013 ja 2014 suppeammin yhden osa-aikaisen työntekijän ja yhden työllistyn voimin. Keskus ei järjestä koulutusta tai työnohjausta, ja toiminnan tavoitteena vuonna 2015 on pitää nykyiset vapaaehtoiset ja heidän toteuttamansa toiminnan muodot aktiivisina. Mikäli toiminta rahoituksen vuodelle 2016 ja palaa aiempaan kahden kokoaikaisen työntekijän malliin, on vapaaehtoisten rekrytoiminen ja kouluttaminen jälleen ajankohtaista. Toivon tutkimukseni tuottaman tiedon vapaaehtoisten motiiveista ja arvoista, sekä persoonattoman ystävyyden ja dereifikaation kokemuksen merkityksellisyydestä olevan hyödyksi työntekijöille ja päättäjille toimintaa suunniteltaessa, toteutettaessa ja edelleen kehitettäessä.

Jatkotutkimuksen tarve ja suunnitelma

Aiempi vapaaehtoisten motivaatioiden tutkimus on ollut pääsääntöisesti tilastolliseen analyysiin perustuvaa (Clary ym. 1998; Nylund 2000; Bramante 2004; Pessi & Saari 2008). Yleisimmin käytettyjä aineistoja ovat olleet laajat kyselyt. Laadullisen tutkimuksen menetelmin vapaaehtoisten motivaatiota ovat lähestyneet Wuthnow (1994) sekä Suomessa Pessi (Yeung 2004) sekä Marjovuo (2014). Omassa tutkimuksessani olen hyödyntänyt kummankin tutkimustradition tuottamia tuloksia ja tarkastellut vapaaehtoistoimijoiden motivaatiota eri teorioiden kautta. Johtopäätökseni on, että jokainen teoria onnistuu hyvin vapaaehtoistoimijoiden motivaation kuvaamisessa, mutta yksikään ei onnistu yksin tavoittamaan ilmiötä kokonaisuudessaan lukuun ottamatta kenties Pessin esittämää motivaation 8-tahokas – mallia. 8-tahokas – mallin käyttäminen osoittautui omassa tutkimuksessani liian haastavaksi. On mahdollista (kuten Pessi itsekin toteaa) ettei malli ole laajemmin

yleistettävissä, ja se on luonteeltaan liian kompleksinen (Mt. 38 – 42.) Näin ollen kattavalle vapaaehtoistoimijoiden motivaatiota kuvaavalle mallille on edelleen tarve.

Haastatteluaineiston luokittelu eri teorioiden lähtökohdista toi esiin motivaation kuvausten monitulkintaisuuden ja päällekkäisyyden. Syvällisempi analyysi puolestaan mahdollisti loogisten yhteyksien tunnistamisen eri teorioiden mukaan luokiteltujen motiivien kuvausten välillä. Tutkimukseni kautta syntynyt kuva Paletin vapaaehtoisten motivaatiosta ei ole yleistettävissä koskemaan muita vapaaehtoistoimijoita. Havaintoni osoittavat kuitenkin vapaaehtoistoimijoiden motivaatiota kuvaavan mallin jatkokehittelyn mahdolliseksi. Lähestymistavan vaihtaminen ja palaaminen tilastolliseen laajaja otosjoukkoja koskevaan tutkimukseen on seuraava looginen askel.

Jatkotutkimus tulee toteuttaa hyödyntämällä laajaa kyselyaineistoa, esimerkiksi suomalaisten arvoja ja asenteita laajemmin kartoittavan tutkimuksen osana, tai vaihtoehtoisesti itsenäisenä tutkimuksena, jonka kohdejoukkona ovat suomalaisten organisoituneiden yhteisöjen piirissä vapaaehtoisina toimivat henkilöt. Kyselypatteri tulisi rakentaa siten, että se huomioisi altruismin, individualismin ja solidaarisuuden motiiveina sekä individualistiset motiivit funktionaalisen motivaatioteorian mukaisesti tarkemmin eriteltyinä. Lisäksi dereifikaatio – teorian käsitteistö tulisi operationalisoida ja redusoida siten, että sen mukaan ottaminen kyselyyn olisi mahdollista. Tutkimuksessa vastaajille tulisi antaa mahdollisuus valita ennalta määritellystä joukosta motiiveja ne, joiden he kokevat vaikuttavan omaan toimintaansa, sekä arvioida niiden voimakkuutta esim. 5 – luokkaisella Likert – asteikolla.

Kun jatkotutkimuksessa saavutetaan riittävä otoskoko, tulee aineiston monipuolinen analyysi mahdolliseksi. Oletukseni on, että vastaajien motiivit on mahdollista tunnistaa aineistosta pääkomponenttianalyysin avulla, ja löytää jatkotarkasteluun selitysvoimainen malli, jonka faktorien merkitys on mahdollista jäsentää aiemman teoreettisen tutkimuksen pohjalta. Jos faktorien voidaan katsoa edustavan selkeitä motiiveja tai loogisesti määrittyvän motivaatiotekijän eri ulottuvuuksia, voidaan niistä

muodostaa motiiveja kuvaavia summamuuttujia. Kyselyn toteuttamistavasta riippuen ne voivat kuvata eri motiivien voimakkuutta tai Pessin (Yeung 2004) 8-tahokas – mallin mukaisia ulottuvuuksia. Mallin toimivuus voidaan testata erilaisin tilastotieteellisin keinoin, jonka jälkeen sitä on mahdollista käyttää kuvaamaan eri vapaaehtoisryhmien motivaatiota. Jatkotarkastelussa on mahdollista tuoda esiin väestötasolla tilastollisesti merkitsevät erot mm. sukupuoli-, koulutus- ja ikäryhmien välillä hajontaan ja jakaumaan perustuvien analyysimenetelmien avulla.

7 LÄHTEET

Bramante, Antonio Carlos (2004) Encouraging The Next Generation: Sustainability and Youth Volunteering. Teoksessa Stebbins, Robert A. & Graham, Margaret (toim.) (2004) Volunteering as Leisure / Leisure as Volunteering. Cambridge: GABI Publishing.

Clary, Gil E. & Snyder, Mark & Ridge, Robert D. & Copeland, John & Stukas, Arthur A. & Haugen, Julie & Miene, Peter (1998) Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach. *Journal of Personality and Social Psychology* 74 (6), 1516-1530.

Kropotkin, Pjotr (1902). Mutual Aid – A Factor of Evolution. Project Gutenberg. <http://www.gutenberg.org/ebooks/4341> [viitattu 23.1.2015].

Kvale, Steinar & Sven Brinkmann. Interviews: Second Edition - Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing (2009). Thousand Oaks: Sage Publications.

Heikkinen, Hannu L.T. (2000) Tarinan mahti - Narratiivisuuden teemoja ja muunnelmia. *Tiedepolitiikka* 4/2000, 47 – 58.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2010) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2009) Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Helsinki.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Helsinki.

Isola, Anna-Maria & Turunen, Elina & Hänninen, Sakari & Karjalainen, Jouko & Hiilamo, Heikki (2015) Syrjäytynyt ihminen ja kunta. Kunnallisan kehittämissäätöön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 84. Sastamala: Vammalan kirjapaino.

Juhila, Kirsi (2004) Sosiaalityön vuorovaikutuksen tutkimus – Historiaa ja nykysuuntauksia. Janus vol 12, 2/2004. Sosiaalipoliittinen yhdistys ry. Turku.

Laitinen, Arto ja Pessi, Anne Birgitta (2011) Onko auttaminen solidaarista? Teoksessa: Laitinen, Arto & Pessi, Anne Birgitta (toim.) Solidaarisuus. Helsinki: Gaudeamus.

Marjovuori, Ari (2014). Vapaaehtoistyön ytimessä – Järjestömuotoinen vapaaehtoistyö sosiaalisten representaatioiden näkökulmasta. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisu 9:2014. Helsinki: Unigrafia.

Musick, Marc A. & Wilson, John (2007) Volunteers – A Social Profile. Bloomington, IN: Indiana University Press.

Nylund, Marianne. Varieties of Mutual Support and Voluntary Action – A Study of Finnish Self-Help Groups and Volunteers (2000). Helsinki: The Finnish Federation of Social Welfare and Health.

Oppenheimer, Melanie (2008). Volunteering – Why We Can't Survive Without It. Sydney: UNSW Press.

Palveluyhdistys Kaseva ry. (2014). www.kaseva.info. [Viitattu 13.4.2014]

Pessi, Anne Birgitta & Saari, Juho (2008) Hyvä tahto – Auttamisen asenteet ja rakenteet Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Polkinghorne, Donald E. (1988) Narrative Knowing and the Human Sciences. State University, New York.

Polkinghorne, Donald E. (1995) Narrative configuration in qualitative analysis. Teoksessa Hatch J. Amos & Wisniewski, Richard (toim.) Life History and Narrative. London: Falmer. 5 – 23.

Saari, Juho & Kainulainen, Sakari & Yeung, Anne Birgitta (2005) Altruismi – Auttamisen lahja Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Helsinki: Yliopistopaino.

Seitamaa-Hakkarainen, Pirita (2014) Kvalitatiivinen sisällönanalyysi. Metodix – metoditietämystä kaikille. Metodix Oy ja Otavan opiston osuuskunta.

<https://metodix.wordpress.com/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi/> viitattu 5.2.2015

Scott, Nial & Seglow, Jonathan (2008) Altruism. New York: McGraw – Hill Education.

Stebbins, Robert A. (2004) Introduction. Teoksessa Stebbins, Robert A. & Graham, Margaret (toim.) (2004). Volunteering as Leisure / Leisure as Volunteering. Cambridge: GABI Publishing.

Yeung, Anne Birgitta (2002) Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – Ihanteita vai todellisuutta? Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden yhdistys YTY ry.

Yeung, Anne Birgitta (2004) The Octagon Model of Volunteer Motivation: Results of a Phenomenological Analysis. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 15 (1), 21–46.

Valliluoto, Sari (2014) Vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista ja esteistä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksiä 4/2014. Helsinki: Kilpailu- ja kuluttajavirasto.

Vastoinkäymiset voimavaraksi – hanke (2014) Hankkeen loppuraportti. Kaarina. Palveluyhdistys Kaseva ry.

Wuthnow, Robert (1993) *Acts of Compassion: Caring for Others and Helping Ourselves*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Liite 1: Tutkimuslupa-anomus ja tutkimuslupa

9. huhtikuuta 2014

Vastoinkäymiset voimavaraksi –hanke / Vapaaehtoistoiminnan keskus Paletti
Palveluyhdistys Kaseva ry.
Projektikoordinaattori Tiina Valtanen
Toiminnanjohtaja Pirkko Heino
Oskarinaukio 5
20780 KAARINA

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Hei!

Opiskelen Tampereen yliopiston Porin yksikössä sosiaalityön maisteriohjelmassa. Tarkoitukseni on tehdä sosiaalityön alaan kuuluva pro gradu –tutkielma jossa tutkin vapaaehtoistoimijoiden motiiveja lähteä tekemään vapaaehtoistyötä. Tutkielmani ohjaajana toimii sosiaalityön yliassistentti YTT Suvi Krok.

Pyydän lupaa saada haastatella vapaaehtoistoiminnan keskus Paletin vapaaehtoisia kevään 2014 aikana tutkielmaani varten. Toivon tavoittavani kauttanne 8 – 12 aktiivista vapaaehtoistoimijaa, jotka osallistuvat eri tavoin vapaaehtoistyöhön Kaarinassa.

Tarkoitukseni on saada haastattelemalla tietoa siitä, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siihen, että he ovat tulleet vapaaehtoistoimintaan mukaan. Olen suunnitellut toteuttavani haastattelut yksilöhaastatteluina ja käyttäväni haastattelumenetelmänä teemahaastattelua. Teemahaastattelulla tarkoitetaan haastattelua, jossa haastateltavien kanssa käydään vapaata keskustelua etukäteen valmistelluista aiheista ja heille esitetään ennalta määrättyjä kysymyksiä, joihin he voivat vasta omin sanoin haluamassaan laajuudessa. Haastattelut on tarkoitus nauhoittaa ja litteroida. Muodostuva haastatteluaineisto tulee jäämään yksin tämän tutkimuksen käyttöön ja sitä tullaan käsittelemään eettisesti ja vastuullisesti. Yksittäisten haastateltavien henkilöllisyys ei tule käymään tutkimuksen raportoinnissa ilmi ja heidän vastauksiaan tullaan käsittelemään luottamuksellisesti.

Haastatteluaineistoa tullaan analysoimaan aineistolähtöisesti. Tulen laatimaan haastattelurungon vapaaehtoistoimijoiden motiiveja koskevan, olemassa olevan tutkimustiedon perusteella. Analyysin lähtökohta on kuitenkin nk. ankkuroitu teoria eli lähestymistapa, jossa aineiston, tässä tapauksessa haastateltavien omien käsitysten ja merkitysten perusteella pyritään luomaan kuva tutkittavasta aiheesta. Tavoitteeni on saada selvillä, mitkä seikat ovat saaneet Paletin vapaaehtoiset lähtemään toimintaan mukaan.

Vapaaehtoistoimijoiden motiiveja on aikaisemmin kartoitettu Suomessa kvantitatiivisen tutkimuksen keinoin hyödyntämällä laajoja kyselyaineistoja (Mm. Anne-Birgitta Pessi, Juho Saari, Susan Nylund). Näissä tutkimuksissa tärkeimmäksi syyksi lähteä vapaaehtoistoimintaan on osoitettu auttamisen halu, altruismi. Kansainvälisessä tutkimuksessa (Robert Wuthnow, Marc A. Musick) on nostettu esiin vapaaehtoisille itselleen koitua hyöty, mm. kokemus siitä, että oma toiminta on tärkeää ja merkityksellistä sekä mahdollisuus oppia uutta. Oman tutkimukseni tavoite on laadullisen lähestymistavan kautta selvittää mm. sitä, kuinka tärkeitä

nämä vaikuttimet ovat Paletin vapaaehtoisille. Uskon, että mahdollisista tuloksista tulee olemaan hyötyä uusien vapaaehtoistoimijoiden rekrytoinnissa ja heille järjestettävän koulutuksen suunnittelussa.

Ystävällisin terveisin,

Eero-Tapani Hynynen

Eero-Tapani Hynynen
Vahterakuja 5

21290 RUSKO

TUTKIMUSLUPA

Allekirjoittanut yhdistys myöntää Eero-Tapani Hynyselle luvan haastatella **pro gradu** – tutkielmaansa varten Vapaaehtoistoiminnan keskus Paletin vapaaehtoistoimijoita heidän oman suostumuksen mukaan.

Kaarinassa huhtikuun 15. päivänä 2014

PALVELUYHDISTYS KASEVA ry

Pirkko Heino
Pirkko Heino
toiminnanjohtaja

Palveluyhdistys Kaseva ry
Tietäjänkatu 2
20660 Lietoinen
www.kaseva.info

puh. 09-243 4125

Liite 2: Haastattelurunko

HAASTATTELURUNKO

1. Taustatiedot
  - a. Nimi, syntymävuosi, sukupuoli, ammatti
  - b. Elämäntilanne (työssä, työtön, eläkkeellä, opiskelija), perhetilanne

2. Historia vapaaehtoistyössä
  - a. Minkälaista vapaaehtoistyötä tekee, millä tavoin tullut toimintaan mukaan, kuinka pitkään ollut mukana.
  - b. Missä yhdistyksessä / yhdistyksissä toiminut.
  - c. Onko lapsuudessa / nuoruudessa tehnyt vapaaehtoistyötä. Lapsuudenkodin malli.

3. Motivaatio ja motiivit
  - a. Mikä syy / mitkä syyt ovat alun perin saaneet lähtemään vapaaehtoistyöhön
    - i. Halu auttaa
    - ii. Halu saada jotakin itselle (kokemusta, mielekästä tekemistä, arvostusta, uusia ystäviä)
    - iii. Halu edistää yhteistä hyvää.
    - iv. Velvollisuudentunto
    - v. Vastavuoroisuus
    - vi.

  - b. Ovatko motiivit muuttuneet matkan varrella. Onko erilaisia motiiveja (eri aikoina, eri vapaaehtoistoiminnan muodoissa).
  - c. Miksi haluaa jatkaa vapaaehtoisena. Mikä motivoi juuri nyt.

4. Arvot ja maailmankatsomus
  - a. Minkälaisia arvoja pitää tärkeänä
  - b. Onko uskonnollinen tai poliittisesti sitoutunut
  - c. Kuinka kokee vapaaehtoistoiminnan suhteessa arvoihinsa.